

MÓRICZ
—
Kurta
memeszel
földjén
—

OLZSK
Könyvtár
Könyvtár

N.M.

190.503

OSZK

A
KURTA NEMESEK
FÖLDJÉN.

REGÉNY.

IRTA:

IFJABB MÓRICZ PÁL.

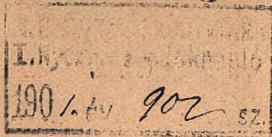
DEBRECZEN, 1901.

NYOMATOTT HOFFMANN ÉS KRONOVITZ KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

o h...
1146 7a

190543

1.

Különösen így vásári napon tűnik jobban szembe, még ma is micsoda erősek, micsoda gazdagok a mezősi kurta nemesek. Ekkor mindnyájan összejönnek: az ur, a paraszt. Voltaképpen egyvégből való mindnyája. Kiváltságolt volt itt a parasztnak is javarésze. Azért ez a vásár igazi kiállítása a magyar erőnek az emberekben és a mi a gazdag, hálás magyar föld dús termékeit illeti.

Czimeres szarvú tinókkal, füstös nyakú bikával büszkélkedik az egyik. Tánczos paripát, csikót szoptató féltékeny kanczát hajtatott

ki a másik. A csikócskának ragyog a barna szeme. Oly bohó, oly kedves, mint a kis bárány. Amodább csakugyan a birkák is ott legelésznek a szegényes vásári gyöpön. Még a kis paraszt is hetykélkedik konyafülű nagy koczájával.

A gyepszélről szabad a kilátás a messze határig. Ott már leng a délibáb. Az egykori réti vadpusztaságban barátságosan sorakoznak a meszelt falas fehér tanyák.

— Szervusz, Miklós! Mit hajtattál ki? szolt Móni Döme, a mezősi kurátor. Zömök, igénytelen, barna arczu kis ur. A karján néhány füzér debreczeni vajas pereczet lógattott. De a fiatal ember, akivel ilyen szívesen parolázott, hatalmas termetű fiatal ember volt. Piros arcza, vastag nyaka duzzadt az egészségtől.

— Két tinót hajtattam ki, meg azt a sárga kanczát, magyarázta Ormós Miklós. Hatalmas fiatal ember. Nyers az ereje. Erőszakos a természete. A szép zsinóros ruha feszült az izmain.

— Talán lakadalomra készülsz? tréfálkozott a kappanhangu kis kurátor.

— Nem nyáron ülik azt bátyám . . . Ősszel, mikor a must kiforrott. Meg aztán kivel is hát?

— Ejh, no! Hisz az öreg Dalmy Pistánál is ott volna egy eladó. . . A kis Kata hazajött a szepesi nevelőből. Takaros kis szöszi leány, a kurátor jelentősen hunyorgatott Miklós öcsese felé.

— Tudom! Láttam már azt a kis penészvirágot, búcsúzkodott Miklós hányavetien.

Kató valójában nem hasonlított azokhoz a buzás alma piros arczu, széles csipejű mezősi kurta nemes leányokhoz. Atyja, az öreg Dalmy úr, mikor özvegyen maradt, felszállította a leányát a Szepességre luteránus német papi családhoz. A leány több évig fent nevelkedett. Sőt az utolsó két esztendő alatt nem is fordult meg otthon. Hirtelen serdült, vékony, fehér leányka fejlődött belőle.

Azonban az öreg Dalmy István urnak

minden gondolatja a föld körül forgott. Ha más érzéseiben közönségesen érzett is, hatalmas volt a földhöz való nagy szeretete. A földhöz tapadt szívének minden idegszála. A földért folytatta életének összes küzdelmét. Bár öreg napja már leáldozófélben, de főbüszkesége, öröme ma is csak a vagyonban, a földben gyökeredzett. Csak aztán következett a leánya. A ki viszont ettől a borostos állu, nehéz tajtékpipás öregtől félve huzódzott. Riasztólag hatott reá érdes, nyers természete és az a tulajdonsága, hogy mindeneken felül helyezte az ő földjét.

A kis elfinomodott kurta nemesi leány előtt ez a nagy földimádás rendkívül kapzsi színben tüntette fel az édes atyját, valamiként a többi mezősieket is. Ezek valósággal szivüknek a melegét vetegetik, boronálgatják a földbe . . . De a nevelőben kifinomított leány nem bírja felfogni, a mit még az anyja is átérezett, hogy a föld rajongó szeretete nemesít. Annak a szeretetében, még ha kapzsiság tapad is hozzá, van mi szent, mi

nemes, mi a közös nemzeti erőnek a fejlesztője. A pénz nem ismer szülőföldet. Piszkos az.

Öreg Dalmy István ur felküldte kis leányát a szepesi nevelőbe, bárha a háztűzhely mellett nőtt női rokonok ellenezték azt. Ők a helybeli skóla mesterektől igen finoman tanulták ki az írás és olvasás tudományát. A házvezetéséhez szükséges tudomány pedig a családi tűzhely melegéből áradt reájuk. Ezek az élet első csapására nem is estek mindjárt kétségbe, mint azok a tubarózsa idegzetű kinevelt leányok. Ők még az igazi magyar nők. Dolgosok, okosok, háziasak, a férfiak beszélgetésébe bele nem elegyednek. Vezetői, édes lelkei a háznak. Első könyvük a biblia, csak azután hazafias, magyar regények. A gyermeket sem biznák dajka kézre.

Mindamellett ma már a mezősiek is többen neveltetik a leányukat városi nevelő intézetben, hol pedig a leányok nevelése legfőbbképpen rontásból áll. Mesterségesen finomitják el a lelküket, a szívéket és az életküzdélmeihez komoly alapot nem építenek

nekik. Az ideges, a házasságtörő asszonyok itt nevelődnek. Együgyű, lenézett könyv előttük a biblia, midőn pedig küzdeniök kellene a kisértésekkel, sem kedvencz regényíróiktól, sem a nevelőbeli könyvek tudákos, nagyképű lapjairól nem találnak utmutatást és erőt, hogy aztán tiszta fejjel tarthassák fent magukat a kisértések közepette.

A mezősi kurta nemes leány is, ha tehát a nevelőből hazajött, a kisasszonynak, a korakeléshez már semmi kedve. A virágokat hadd locsolgassa a szolgáló. A tyukok kotyogása, a hizók rőfögőse izgatja a kisasszonyka idegeit. Persze, kellemesebb a zongorán hamisan csimporászni. Az ősi ház becsületes öreg bőrkarosszékeit is lenézi. Parasztosak. A papa pipájának a füstje facsarja az orrát. Ha pedig a kicsi valamely mezősi kurta nemes urfival találkozik, háta mögött kineveti. Medve, parlagi gavallér előtte a föld becsületes munkása. A nagyvárosok haszontalan ficsurjairól ábrándozik, a kik csak elfajulások a nemzet testén. Erőtlenek a komoly mun-

kához, a tétthez. Ámde gombos a czipőjük. Szépen vasalt a czilinderük. Választékosan hazudoznak, mint a regényekből jól ismert Alfréd, Adolár, meg a többi hősök. A nevelőbeli kisasszonyok ideáljai.

Dalmy Kata még hozzá szervezeténél fogva is érzékeny leány volt. A szepesi nevelőben még jobban kifinomították. Tehát ő is kényes szemmel nézte a jólelkű, nyers mezősi atyafiakat, kiknek a szivét átjárta a föld erős párája. Kató ilyenképpen sok csalódásnak nézett elébe. Most a vásárba ő is kikocsikázott két fiatal nőrokonával. Divat ez itt. A mezősi kisasszonyok, a vásárban, sétálva mutogatják legujabb ruhájukat.

A leányok a sátor korcsmák előtt is elsétáltak egyszer. Ottan vigan zengett a hegedü. Nehány fiatal kurta nemes, az állatorvos, két—három hivatalnok, tanító sörözgetett egyik sátorban. A szemüveges albirónak mindjárt szemébe ötlött a három fiatal leány. Kató után tudakozódott is:

— Fiuk! Ki ismeri azt a karcsu szőkét?

— Hát persze te nem ismerheted, felelte az egyik hetyke fiatal birtokos. Most került haza a Szepességről. Dalmy Kata ez, a Dalmy Pista bátyánk leánya. Csinos gyerek.

— Ugyan, ne dicsérjétek, kapczáskodott durván Ormós Miklós, kinek a fejét megszédítette már az ital. Hisz az agár kutyám is kövérebb nála.

Miklós meg ilyen szilaj, nyerstermészetű férfi volt. Egész ellentéte a kis Dalmy Katinak. Még a felsőbb iskoláit sem fejezte be. Nehezen tanult, ámde, gyermekéveitől a tarlót tapodván, kitünően fejlődött a gazdálkodás vezetésében. A földhöz való nagy szeretetét még Mezösön is példaként emlegették.

A leányok sietve haladtak el a sátorok előtt. A másik kocsma sátorban juhászok mulatoztak. Danolták az együgyű pásztor nótát. Azonban a juhász, meg a mezősi paraszt két nagy ellenség. Mert a juhász a nyájával lopva legelteti le a parasztnak a vetését, a mezőjét. Innét örökös a háborus-

kodás közöttük. Ha tehát nótát dudol a juhász, a parasztleány nem szenvedt az sokáig. Darutollas a kalapja. Ő hát teheti, így vélekedik, tölgyfa botjával végig sujt az esetlen csárda asztalon, minek következtében csörömpölve hull a földre a tört üveg . . . A kékdolmányos városi hajdu rézfokosos botjával terelgeti a sátrak előtt a bámész népet.

— Már alighanem verekedés lesz itt, Ormós Miklós a szemközti csárda felé mutatott. Megvillant a szeme. Érezte karjában a nagy erőt. Paraszt, juhász, egyik sem merészelt kötekedni ő vele.

2.

Dalmy Kata szívével játszottak a hangulatok. Azonban az ily finnyás, érzékeny, beteges hangulatok oly mostoha otthont találnak a fehérre meszelt, üde levegőjü mezősi nemesi házakban. E fehér szobáknak a levegőjét különös kellemes, egészséges illatokkal fűszerezik az almáriumokra, barnult diófa sifonérokra ékes sorban felrakott piroshéju almák, pelyhes aranybőrü birsek . . . A szalonok finnyás, beteges hangulatai megsínylik ezt az üde, erős levegőt, mely csöndes, egyszerű. Nagyvilági illatszerek kábitó párája nem elegyedik bele soha, mitől a fej oly

könnyen bódul. A zongorahur buja dallamai is száműzvék innét. A kakukos óra kukkant néha egyet-kettőt. Ez óra állandó ketyegése oly sima, oly zavartalan, mint az apró aczél varrólüknek szorgos munkája, amidőn a piros arczu Mari nénik, Zsuzsó nénik, Annikák tüzelgetik a fehér vásznat, miket a ház öregje-fiatalja oly szeretettel hordoz.

Elég rideg a szepességi diákélet, azonban Kató néha rajta csipte azt az érzékeny, álmodozó kis szívét, hogy mint lépes mézből a drága méz, szivéből is úgy csurrannak ki a féltve őrzött vágyak, édes emlékezések a nevelőben töltött napokról.

Szamóczaéréskor csatangoltak ki a fenyves hegyre, a „Blaumont“ tisztásaira. Az olvadás gyöngye erdei szamócza, az irtás forgácsai között, a buja zöld füben piroslott, illatozott. Klärchennel és Kornéliával együtt jártak itt. E szőke, hamvas arczu tiszteletes leányokkal közösen suttogtak minden titkot. . . Hogy kinek a kedvéért, melyik diák sétálgat az ódon szepesi luteránus lel-

kész ház ablakai alatt? Vagy a mikor Frigyes ur, a Hubert tiszteletes jogász fia is otthon vakációzott? Hirtelen serdült, nyurga fiu. A diákok épp akkor rendezték a majálist. Katicza e mulatságon sokat tánczolt. Még ma is pirult, ha visszagondolt e tánczra. Frigyes ur a szilajkeringőközben ezt sugta a fülébe :

— Micsoda szép maga, Kató! Még sohasem láttam ilyen szép kék szemet . . .

Ekkor úgy érezte, hogy a szíve szakad szét a hiu örömtől. Hevült arcán piros láng gyuladt ki az esetlen diákbókra. Frigyes még egy hervatag virágbimbót is elkönyörgött a mellesokrából.

Most pediglen itthon volna . . . De a Mari nénik, Zsuzsó nénik vaskos rézgyüszűjét, keresetlen, természetes nyelvét olyan nehéz megszokni. Oh! . . . Másként ragadta meg szívét a szepességi előkelő tónus. Például a bányakapitányéknál a nagyobb kisasszonyok még cigarettáztak is és versenyt lovagoltak a garnizonbeli szemüveges tüzér-

hadnagyokkal . . . Itthon a merengő vágyakra kurla az idő. A házigond, a rendezkedés leköti a perczeket. Apja még a virágágyak helyén is inkább szeretné a káposztát, hagymát, paprikát szaporítani. Pedig a rózsabokrok, a jázmin, a fürtös virágu fehérorgonák mind Katiczának hódoltak. Épp az ablaka alatt pompázott a kedves jázmin és a nagy orgonabokor. Egy-egy bohó virágos ág meg is koppintgatta a zsálot, ha balzsamos esti szél támadt. Kedves orgonaillat áradt a szobába.

Néha ilyenkor fehérszobájában elmélázott. Sokszor elnézte a fehér falon függő rokokó rámás öreg festményt. A szép anyját ábrázolta ez az öreg festmény, feketehaju, sötétkék szemű fiatal nőt. Hajdani hires szépség a mádi bálokon . . . És ilyenkor Katicza, ha tekintete a tükörbe tévedt, duzzugva sóhajtott fel:

— Az én hajam meg olyan, mint a kender. Menj te csuf tükör! . . .

Ha pedig az ódon diófa szekrény nehéz

ajtaját nyitotta ki, a fehérruhák közül még ma is érezett a rezedá pornak gyöngé, szelíd illata. Alighanem még a szépséges szép anyja illatosította egykor rezedával finom stikkolt ruháit. Majd ráhajolt a karcsulábu ébenfaszinü asztalkára, amely varróasztalka szintén szép anyai örökség. Számos rejtett fiókját nehéz kiismerni. Ezen irosgatta a naplókönyvét, melyben naiv emlékezések találtattak egy szemüveges tüzerhadnagyról is. A selyembajuszu hadnagyocskát a szepességi garnizonban nagyhódítónak tartották. És ő egy alkalommal, a bányakapitányék nyári kertjében, egész délutánt szentelt a kurta ruhás felsőbb leánynak.

Eltűnt kedves napok. Ma inkább ingerlékeny megrovási sorokat irogatott a rejtett naplókönyvbe. Mert ki-kitört a hegyes szavú mezősi urak ellen. Ők csak a jószágról, az időről beszélgetnek, vagy pedig a régi jó világról, mikor széles vállukra nem nehezedett ennyi teher. Halászat, vadászat szabad volt. Virágzott a jószágtenyésztés. És egyik-

másik kurta nemesi család még olyan össel is dicsekedett, a ki a huszároknál szolgált és nagy kitüntetések között a kapitányságig, sőt némely a majorságig vitte fel a rangot. Maga Katicza is sokszor hallott beszédet olyan nemes atyafiról, a ki mint lovas generális hozott felejthetetlen dicsőséget a mezősi szülőföldre . . . Aztán a későbbi Kossuth-világ, az utána következő zsandár uralom mind megannyi beszéd tárgyja volt a hosszuszáru csizmás mezősi uraknak. A kik ha aztán a gazdaságra fordították vissza a szóbeszédet, nagy fájdalommal tárgyalták a disznót, a szőlőt, a vetéseket pusztító modern nyavalyákat. Az öregek a nyavalyák terjedését is az új idők rovására tudták be. Ezen idős mezősi urak Katiczának is nem egyszer csipkedték meg az állát.

— Kis hugom! Aztán szép jegykendőt himezz ám! Rózsákat is bele. Mert még a farsangon eljövök érte, tréfálkozott Móni kurátor ur, ha midőn Dalmy uréknál vacsorált.

Katicza pirulva sietett ki a szobából. Nem állhatta ezeket a kopogós csizmás kevély urakat. Sőt, naplókönyve egyik lapján, határozottan utálatosnak írta az örökösen füstölgő kozmás nagy pipájukat.

Mezősi asszonynénjeivel sem igen békült ki. Mert számos házias, egyszerű nemes tulajdonságaiknak nem szentelt figyelmet. Csak a külső látszat után ítélte meg őket. Ez pedig, valljuk be, nem mindig kedvezett a mezősi asszonyságoknak.

Az egymás kicsinyes bajáról szívesen pletykáltak. A kalapjuk sem mindig az utolsó divat szerint volt bokrétázva. Ruhájokon is nevetséges nyomot hagyott kezüknek, izlésüknek darabossága, ha csak meg nem őrizték a régi, egyszerű szép viseletüket. Kevélység is sok fuvalkodott a szivükben. A papné bizonyos, hogy lenézte a tanítók feleségét, holott egy magyar végből szakadt mindnyája. Pulyka ültetés, gyümölcs befőzés, a nagytiszteletű Édes Jeremiás ur legutóbb tartott predikációja, a Lehotai-Kiss Bálint

ur tervbe vett házassága volt a rendes beszéd tárgy a Hirtelendy Tamás urék mód nélküli nagy feszítésével együtt. Ama bizonyos Hirtelendy Tamás ur értetődött itt, a ki a legjobb izü magyar, kedves magyar nemes volt, ámde folyton ujításokon, korszerű gazdasági rendszereken törte az eszét. Faekén kezdte, gőzekén végezte a gazdálkodást. Nem is csoda, ha hát eladósodott. És az asszonyának különös szeretettel tárgyalták a Hirtelendy család baját.

— Lám, már megint üveges hintót vásároltak, mondá az egyik földesasszony, a ki még ma is a becsületes bőrfedelű stájer-kocsi mellett tartott.

— Meg aztán az a csipkés ruha, a mit most varratott Hirtelendyné mind magának, mind a leányának. A legelső városi szabó varrta, szólt a másik Sárika néne, miközben élvezve kanalizta a tejfölös kávé.

— Adják az urat, beszélt a harmadik, mintha bizony Ormós Miklós nem tudná a Hirtelendy vagyon közel sorsát . . . Már

pedig Miklósnak nem kell szegény leány, ha még olyan Hirtelendy fajta is.

Katicza az elejtett szavakból kiértette, hogy a mezősi közvélemény egyidőben Ormós Miklósnak szánta a széles vállu Hirtelendy Erzsit. Egyáltalában a leányok is sokat emlegették előtte ezt az urat. Micsoda jó gazda. Végre Katicza is megismerhette.

— Hát Kata kisasszonynak hogy szolgál az egészsége? a nagy Góliát ember első találkozásukkor ezt kérdezte tőle. Ez akkor történt, mikor Ormós Dalmy urral a szőlőtől befutott öreg tornác alatt poharazta az imént kötött lóvásár áldomását.

— Köszönöm kérdését, uram bátyám, Katicza majd nem így felelt. Mert őt unalmas beszédével majd elaltatta ez az ur. Apám-uram persze dicséri, sóhajtott Kata . . . Ez aztán a gazda. Gyarapodik is a vagyona szépen . . . Persze a vagyon, a telek, a föld! Édes atyáméknak ez a minden. Ez az Isten-ség . . . Dalmy Katicza így elmélkedett fehér meszelt falu szobácskájában.

3.

Okos beosztásuak a régi magyar házak. A belső szobákba a konyhán keresztül a bemenet. Vagy legalább is a konyhán keresztül a főbejáró. Ez valójában okos dolog. A gazdasszonynak számos alkalom nyílik gazdasszonyi mivoltának a pompáztatására. Mert igaz ugyan, minden háznál találtatik különös sütő ház, mindamellett a nagyház konyhája az, hol az étvágyingerlőbb csemegék készülnek. A jó illat már előre kellemesen marasztalja a vendéget.

Az a sok fényes tepsi, szeszélyesebbnél-szeszélyesebb formájú réz kuglóf sütő, kis bögre, nagy bögre, mind lekerül a konyha

faláról, hol hosszú aczélnyársakra aggatva disz volt, mint némely grófi háznál a kardok, rozsdamarta pajzsok, pánczélok és lándzsák. Mert a kurta nemesi házak konyhájában egy-egy ilyen belül czinkezett hatalmas réztál, virágos fedelű rézkupa, rák, majd virágszirom formájú rezes tortasütő, az ágyucsőhöz hasonlatos kolbásztöltők, mind a régi dicsőségnek a jelei. Ősi nagyasszonyokról hagyományozott edények ezek.

Azonban ezek a régi rezes edények ma már erősen pusztulnak a mezősi konyhák fehérre meszelt faláról. Sőt ma már a konyhát pingálják is. A vendégházba sem a konyhán keresztül vezetik a ház vendégét. Mert a magyar konyha, mely az ősök életében oly kiváló hely volt, ma már veszít fontosságából, a miként hova-tovább a világi hiuságtól elvakított gazdasszonyok a főzőkannalat is teljesen a cselédi kézbe engedik át. A régi becsületes réztálak, halábrázatu kugló-sütők a lomoskamarába tevődnek. Nem is cselédkézbe való az ilyesmi . . .

Mari néni legalább ezt a hitet vallja, ama kedves öreg Mari néni, a Virághné, a kinek minden szava nyomatékos a multakat illetőleg. Fehér kontyát fekete selyemkendővel köti hátra.

A konyha tűznél pirkadó ételek kövér, meleg párája rózsákat fakaszt kerek arczán. Hanem amely pecsenye az ő keze közül kerül ki, ahhozfogható izüt már a király szakácsa sem süt.

Mondják: a szép Móninénak, a fekete szemü kurátornénak, azért olyan rózsásbőrü, ropogós finom a malacz, pulyka, kappan-pecsenyéje, mert Mari néni szokta helybehagyni a savát-borsát. Ezt azonban a büszke kurátornénak csak a háta mögött sugdossák az asszonyvendégek. Ezt is csak azóta, mióta a kurátorné tekintetes asszonynak hivatja magát. És mióta szakácsnéval főzet és a szélesvállu asszony barátkozik már a migrénnel is.

— Bezzeg ezelőtt nem idegeskedett a Zsófi, szól az egyik termetes mezősiasszonyság.

— De nem ám! Mikor még meztláb

hajtogatta a libákat, rekeszti a mondókát egy másik idősebb nénemasszony, a ki büszke arra, hogy Hirtelendy-fajta.

A Móni kurátor nagyobb vendégszobájában tracscsolnak így az asszonyok. Móni Döme ugyanis a nevenapját üli. November havába esik ez. Már csipős az ujbör. A fagyos kezü tél a fákról letépi a sárgult leveleket. A haraszt zörög. Estendet szikrákat szórnak a csillagok.

Fekete selyem ruhás, csipke fejkötős öreg nénik, divatosabban öltözött fiatalabb menyecskék és leányok tanyáztatnak a puhára bélelt székeken. A fehér asztal mellé oda-telepedhetnék az éhes muszkatábor. Annyi ott a válogatott gyümölcs, úgy mint rózsás szemü bakator szőlők, vajként olvadás, illatos pergament körte, torták, sütemények.

Még vacsora előtti az idő. A piros almák, a befőztes tálak illatos párákat terjesztenek a levegőben. Egyenletesen melegít az ósdi, bubos, meszelt cserépkemencze. E vendégtársaságban félrehuzódva ül Dalmy

Katicza is. Valami szemüveges uri ember szórakoztatja. Felette megfontolt, begyes császárkabátos ur ez. Hihetőleg a mezősi algymnáziumban tanár. Vagy valami járásbirósági hivatalnok. Maguk a mezősi urak azonban másik szobában gyülekeznek, másik szobában várják a vacsora időt. Pipázás közben, boroskancsó mellett könnyebben szalad az idő. Móni Dömét rigmusban, prózában éltetik. Ő pedig nyájasan kínálgatja vendégeit.

— Ezt a barackpálinkát kóstolja komám. Hat esztendeje főztem. Sok őszi barackot főztem bele, azért ilyen illatos.

— No, hanem ez a szilvórium sem megvetendő, ingyenczkedik a rezes arczu, kopasz rektor, mindennemű szeszesitaloknak különösen elismert potyabarátja.

Másik, borotvált arczu, szénfekete bajszos magyar ur a háziasszonynyal kötölködik, a ki idegesen terelgetné a vendégeket a nagy vendégházba. Már az asztalon párolog az első fogás. Ámde az asszonyok főasztalához az uraknak csak egy része

huzódik át. Ezek is a tisztességnek okáért. Más rész visszamarad a pipafüstös, bőrdivános kisházban, a hol nem ügyelik az asszonyok az áldomástartás bácskaiias módját.

E közben a tornáczon reázendül a muzsikaszó is. Hegyesen rikolt a klarinét, dönög, bűg a bőgő, pitteg-pattog a czimbalom. Odabent már szeretne kurjantani a tánczos kedvű birósági aljegyző:

— Csuhaj! Sohse halunk meg. No de később az eleven cigányzene mellett kurjant is ő. Mert ha az elsőbbik banda a cigány, akkor nem is küldik el. Beállítják a „forházba“, a mikor lassult a főzőasszonyok sürgés-forgása.

Vacsora közben nagytiszteletű Édes Jeremiás ur és a polgármester ur, a járásbiró ur, az igazgató tanár ur felköszöntői mind jeles mozzanatok. Az avatatlan ember meg sem álmodná, hogy a kövér pecsenyéstálak mellett és a piros boros pohárral a kézben, mennyi érdemei fedeződnek fel a pogácsa orru Móni Dömének. Ő magtalan

ember, azért főképpen az egyház szolgálja törekednek mézes, mázos szavakkal a kegyébe. A jámbor úgy hallgatja ezt a sok hizelgő szót, mintha csak hájjal kenenegetnék . . . Holott régi tapasztalásból tudhatná, hogy az egyházi férfiak mindig kifogyhatatlan nyájassággal keresgetik a gazdag, magtalan emberek barátságát. Az ilyeneket az erényképviselőiként tüntetik fel. Névnapi alkalmával még a tanító dalárda is fohászkodik a tiszteletükre. Az emberi hiuság hétemeleletesre dagad ilyenkor. És bizonyos, Móni Döme ur még holta napján sem felejtí el a nagytiszteletű Édes Jerémiás ur bibliai mondásokkal fűszerezett köszöntőjét, valamiként az igazgató tanár ur hasonlatát sem. A szigorú erényű Szokráteszhez hasonlította a pogácsa orru Móni Dömét.

— Meglátszik, hogy a préczí még nem vásárolt lovat a Döme komától, dörmögte a bajusz alatt az egyik mezősi ur, a kít a pogácsa orru Móni Szokrátesz, bizonyos vásári alkalmkor, tálýogos szemű kocsilóval boldogított.

Torkosi, a hegedűnyaku kántor, a tan-
testület és a dalárda nevében emelte köszön-
tőre poharát.

— Csak olyan halotti bucsuztató izü
ne volna a köszöntője, dünnyögte közbe az
imént említett mezősi nemes ur. Azonban a
tulbaldog Móni Döme aligha hallgatott a
komájára. Egész biztosra vehető, hogy ezek
a kenetteljes egyházi felkészöntők kihatnak
a testamentumának szövegezésére is. Édes
Jeremiás tiszteletes urék bölcsen tudják azt,
mind az eklézsia, mind a gymnázium, mind
a tanító dalárda hasznát aratják ezeknek a
lépesmézizü köszöntőknek.

A vacsora elköltése után gusztus sze-
rint alakulnak a kompániák. A polgármester
urék néhányan kis asztal mellé telepednek.
Az asztalom már ott lobog a hagyományos
két szál gyertya. Kártyáról és fidibuszról a
házi zsidó gondoskodott. Egy kis parázs
ferbli bizonyosan nem is ártalmas a vacsora
után.

Császárkabátu, modern fiatal urak a

nők szórakoztatására sietnek. Ezek már leginkább Pesten is jártak, úgy lehet, viseltek már ők czilinder kalapot is. A míg a cigányság vacsorál, halasztódik a táncz.

Fehérhaju kurta nemesek, zsinóros zekés öreg urak, a nyakukat fekete selyem kendővel tekergetik körül, ezek szivesebben élvezik az öreg embereknek a tejét: a bort. Tehát a boroskancsókat forgatják. Beszédük igen tanulságos. Emlékeznek a régi mult jó napokról. A Kossuth világ előtti években micsoda kalandos farkasvadászatok estek a rét óriási nádas ligetében. Meg a nemesség is micsoda hatalmas volt. Kerül, ki a szabadságharczban katonáskodott, a huszároknál. Másik a narancstermő Taljánországban hordozta a fegyvert és ugyanekkor a kenyértarisznyában három napig egy kitekert nyakuvén kotlót. Mégis, a táboritűz mellett, ugyan kapkodtak a kotlópecsenyén. Pedig só sem került hozzá. A koppasztás is csakugy szárazon történt a szalmatüznél, jóllehet a kenyértarisznyában a forró olasz nap alatt

már páczolódott, illatozott is a kotlópe-csenye . . .

Az öreg urak száraz nyelve a bor mellett ekép oldódik meg. Szívesen beszélnek a rég mult napokról. Ők már ezer és ezer barázdát tapostak a termőföldön, ámde bármerre jártak is, mindig azzal a hittel vágyódtak haza: nincsen szebb, nincsen áldottabb a magyar földnél és ebben is a legszebb, a legvirágosabb a mezősi föld.

Node a cigányok sem piszkálgatják sokáig a fogukat. Mihamar befejezik a szívesen tálalt vacsorát. Már hangolnak. Majd zendül a nóta. Kezdődik a táncz.

Ormós Miklós délczeg magyar tánczos. Illik hozzá Hirtelendy Erzsi. Ez az egészséges, virulós arczu, széles csipejü nagy leány.

Még az öreg Csicsay Samu is neki vidul a táncznak. A legény már nyolczvanadik esztendő körül taposgat, ámde hajnali kakas kurjantás felé kipattan ő is a nagy ház közepére. A szép háziasszonyt öleli a tüzes magyar tánczban. Valódi toborzó táncz az

előidőkből. A fiatalság némely része irigykedve inderkedik Csicsay bácsival.

— Samu bácsi! Megizzad . . . Reá melegedik a daku, így inderkednek vele, mert az öreg ur még tánczközben sem veti le a nehéz báránybőrös bekecset.

Samu bácsin nem járnak tul. Hetykén feleli az öreg:

— Ecsém! Nem jó birka az, a ki a maga gyapját el nem bírja.

Ormós Miklós a tánczbahívást illetőleg Dalmy Katáról sem feledkezik. Ámde a sok ujrázás következtében hosszúra nyulik ez a táncz. A gyöngé természetű leány megszáldott a tánczban. Még szerencsére az arany érdemkeresztes öreg Fekete orvos a másik szobában ferblizett, legalább megnyugtatta az asszonyokat.

— Kicsit megszáldott a kis hugom. De ti kitánczolniátok a lelketeket is, zsörtölődött az öreg Fekete orvos a mai fiatalságra.

Az öreg Dalmy hazavitte a leányát. Ormós Miklós másnap személyesen tudako-

zódott a kis tánczosnő egészsége felől. Ezen időtől gyakrabban látogatott el Dalmy urékhoz. Pedig Katicza mindig hidegen fogadta a kevély urat, annál szivesebben forgolódott körölte az öreg Dalmy. Ugyanezen időben már azt is nyíltan beszélgették, hogy Hirtelendy Tamásék aligha kerülnek el sokáig a csődöt.

Dalmy Kata töprengve, gyanakodva nézte a fiatal ember törléskedését.

— Istenem, vajon mit alkalmatlankodik itt egyre ez a medve? sóhajtott. Boszusan riogatta el tyukocskáit, bóbás galambjait, melyek a gyöpös, nagy gazdasági udvarban kotyogva-lotyogva sündörködtek körölte.

4.

A jó Hirtelendy Tamás vagyoni-
lag csakugyan megbukott. Széjjel kapdosták a nagy
vagyonát, az akáczos tanyáit, buzatermő
földeit. Kakukvirág illatos szép legelőit dob-
szó mellett árverezték el.

Évek hosszú küzködései, megfontolat-
lanságai emésztették fel az ősi vagyont. Mert
Hirtelendy egyrészt mindenféle vállalatokba
kapdosott, miattok hanyagolta el a földben
való birtokait. Az érzékeny föld megboszulta
magát. Más gazdát keresett. Épp gazdag
buzakalászok árnyékolták a földet, mikor
bekövetkezett a vagyonbukás.

Hirtelendy Tamás így élte át ezt az utolsó aratást. A suhogó kalászkokra tekintve, azt hitte, a szive szakad meg érettük. Ámde a sziv nem szakad olyan könnyen. Mindössze megőszült, megtört az életerős, a világi élet-hez nagy bizodalmu ember.

Nagy romlására szolgált az is, hogy a hitellel sem élt okosan. Ez, meg a váltó-kezesség sok magyar birtokost pusztított már el . . . A hitel, mint a pók, selymes hálóval szövi körül a gondtalan, szabad birtokos urat. A hitel selymes hálója eleinte nem szorít. A hitel szerénysége, önzetlen támogatása eleinte példátlan. Marka, tárczája állandóan nyitva. Azonban mihamar véget ér a vidám legyes táncz. A hitel marka hirtelen, váratlan szorul össze. Egyszerre követel vissza mindent. Az egykor gondtalan földbirtokost megfogja a selyem háló. És a hitel, mint a vámpir, reáveti magát a szánalmas áldozatra. Kiszipolyozza a szive vérét. Magához ragadja a vagyonát, a telkeit, a termő földjét. Mindent, mihez a magyar birtokosnak

a multja, jelenje, jövője, az egész léte
fűződik.

A meggondolatlan váltókezesség is sok
telekkönyvi lapot változtat meg. Okozója, hogy
a század évek óta hecsületes hangzású nevek
helyére idegen, ismeretlen nevek íródnak
Gyakorta oly emberek nevei, kiket édes,
nemes kötelék nem fűz ehhez a földhöz, a
kik azt legfeljebb csak mint értéktárgyat,
hasznosítható tulajdont ítélik és becsülik.
Az öreg nyárfát levágatják, a vándor oláh czi-
gány teknőt iszkából belőle. A halom betölti a
mocsarastóállást, tehát kubikos talicskára vele!
Ezek így gondolkoznak. Holott az öreg nyárfát
még valami ősapa ültette, holott az öreg
halomról regélődik, régi magyar vitézek nyu-
gosznak alatta, a kik ezt a földet vitézül
oltalmazták a száguldó ellenségek ellen . . .
Mindegy! Csak talicskára a halommal. A
hagyomány, a multak megbecsülése, a föld
gondos, szerető istápolása semmi. Szántsa-
tok fel a virágos mezőt is. Irtsatok ki, puszt-
ítsatok ki mindent, mint a rablók. Csak a

haszon legyen minél nagyobb. Ezek így gondolkoznak.

Hirtelendy Tamás nem így gondolkozott. Ha jó komái, jó czimborái megkérték, már szégyenből sem tagadta meg a váltók aláírását. Hisz oly jó komák, oly jó pajtások, oly jó sógorok voltak ezek mindnyájan. Tamás napján, vagy a tanyai vadászatokra mindig seregestül köszöntöttek be. Hát a neve aláírását hát hogy is tagadhatná meg tőlük? Aztán később tapasztalta, hogy a tollszár kis aczélos hegyével is lehet sirt ásni. De későn jutott e tapasztalatra. Azt hitte: szive szakad meg, mikor látta, szép nemes lovai immár a más kocsijában tánczolni. . . És mikor földjén a kalászos táblák között utoljára sétált el, azt a zizegő, mélabus hangot sem felejtí el soha, melyet az aratók fényes aczélkaszája suhogott a fülébe. Mintha csak a szívet metszette volna kettédet minden kaszacsapás. Az ősi föld termését már másnak aratták le. Az ősi föld barázdái közül ezután, ősz beálltával, más riogatja ki

a vörös nyulakat. Más gazda vetteti a buja televénybe az ekéket is.

Hirtelendy, mikor így a földet elvesztette, akkor érezte, hogy mindent veszített. Mert hisz a magyarnak, a magyar birtokosnak mindene a föld. Ehhez kapcsolódik a léte, az önállósága, függetlensége. Hát miért bánnak mégis oly könnyelműen, oly kegyetlenül véle? Ez a föld teljes szeretetet, odaadó munkát érdemel.

Szegény Hirtelendy! A házi békéje is örökre megfenésedett. Felesége, a kevély asszony, mindig két marokkal dobálta az üres hiuságokra a pénzt, midőn pedig a föld elfogyott, férjét okolta ez az asszony is. Az asszony a híres Besgyány familiából származott. Ezen familia igen elterjedt Mezősön. Minden időben oly szaporák voltak, hogy a választásokkor mindig külön zászlóalatti nagy csapatot képeztek ezek a fokosos armálisták. Ugylehet: ezért is nevezik őket még manapság is Besgyány-hadaknak.

A szikár Besgyány Lidi ebből a csa-

ládból származott. Szívbeli felfuvalkodottsága nem ismert határt. Önző és kevély volt, amellet, ha érdeke kívánta, alázkodott is. Pazarló a pompában, de a cselédséggel, a szegénységgel szemben zsugori. Bárha két rakott szekéren elfért, mi jószágot, a kevély Lidi asszony, a gazdag Hirtelendy házhoz vitt, mégis mindig azzal kevélykedett:

— Mi Besgyányok így! Mi Besgyányok úgy!

Pedig a Besgyány-had sohasem tartozott a négylovas familiák közé. Ámde mivel számosan hordozták a nevet és a sok apró atyafi egy-egy ravaszabb, tanultabb Besgyány vezetése alatt mindenkor együtt tartott, azért mindig került közülök valaki a városhoz, a vármegyéhez, az egyházhoz befolyásosabb hivatalnoki rangban. De közülök nem is egyet emlegettek a nép zsarolói között.

Szerencse, hogy a lány, az említett Hirtelendy Erzse, inkább apja fajta volt. És az anyai kényeztetés ellenére is inkább házias, igénytelen leányka maradt. Idővel méltó gazd-

asszony bármely mezősi nemesi házban. Azonban, midőn a Hirtelendy vagyon elpusztult, mert csak némi roncsokat menthettek meg, Ormós Miklós teljesen elmaradt a háztól. Bárha Ormós előtt nem volt közömbös a leány. Ámde ő a Hirtelendy vagyonra, a gazdag buzatermő földekre is számított. Odafordult tehát, a hol a vagyont biztosították. Most ezért is vendégeskedett oly sűrűn Dalmyéknál. A mezősiek átaljában véve helyeselték az eljárását.

Nos! És nemsokára arról beszélt az egész Mezős: Ormós Miklós megkérte a gazdag Dalmy lányt. Ez a kézfogó is szerelem nélkül kötött. A Miklós szívet leginkább a nagy Dalmy vagyon, a föld fűszeres párája ittasította meg. A lányt pedig apja erőszakolta a frigykötésre, a mely ellen más érve nem volt a kis Katának, minthogy nem szereti, gyűlöli a napbarnított arczu parlagi kérőt. Ez az ellenvetés pedig nagyon regényesen hangzott az öreg Dalmy ur előtt. Ő Miklóst öröme fogadta. Ösmerte a vagyonát.

Ösmerte, hogy a fiatal ember kitünően műveli a szeretett földet.

— Hallgass, csitította leányát keményen. Nem szereted?! Hát majd megszereted idővel. Aztán meg voltaképpen mi is az a szerelem? . . . Persze! Az a sok irka-firka zavarta meg a fejedet. Gondoltam is, így végződik a sok nevelősdit . . . Lányom, hát öreg napjaimat így keserited . . .

Az öreg ur, a sok nevelősdit illetőleg, alighanem igazirányban tapogatódzott. Hanem a szerelemre vonatkozólag minden bizonynyal tévedett.

Kata, mint gyöngye lány, nem ellenkedett soká szigorú apjával. Megadta magát. A szokott módon, családi körben ülték meg az eljegyzést. A lányka halaványságán, szomorú kedvén nem ütődött meg senki. Hisz a mezősi felfogás szerint a halaványság, a szomorúság czimbora a mátkasággal, mintahogy a menyasszony sem igazi menyasszony, hanem sir az esküvője napján.

Móni Dömének jutott a leánykérő kendő.

A vendégek a kézfogókor, nagy éjszaka időjén, lármásan bucsuztak el. Pompásan izlett mindeniknek a buza árán cserélt aranysárga diószegi bakator. Katicza alázatosan csókolta szigorú atyja kezét. Nyugodni tért fehér szobáskájába. Bezárkózott. Reáborult az ébenfa asztalkára. A ruhaszekrényekből érezhetően illatozott a rezeda illat. Sirva fakadt a leány. Siratta leánykori szertefoszlott szép álmait. Ekkor tél volt.

5.

János, az öreg parádés kocsis, félvállra Jakasztotta az apró óngombos, fekete zsinóros dolmányát. A fekete zsinóros dolmány illő szép pompa. Ha mindjárt nem oly rikitó is, mint a sok uri háznál divatos különféle rikitó színű bekecsek, zekék, dolmányok és lajbik. Az ónodi lóvásárban láthatók ilyen kakadu zöld, kék, sárga, piros urasági kocsisok, a mely vásárba messze kastélyokból szelid szőlővel befutott udvarházakból egybegyűlnek a fogatok. Ámde kálvinista magyarnak, mégha kocsis ember is, megfelelőbb az ilyen fekete pompa. A lobogós fehér ingujj szépen libeg-lobog emellett.

A Dalmy ur vén parádés kocsisa, a sodrott bajuszu öreg János tehát félvállára vetette a dolmányát ama nap, a mely napon a vén köházból való Kati kisasszonyt esküvőre szállította a mezősi esztergált padlásu kálvinista templomba.

A Dalmy ur vén köháza kívülről is fehér, mint a hó. És a nyitott zöld zsaluk, mint zöld pillangó szárnyak a fehér falon.

János parádés kocsis tudós a kocsis tudományban, ahhoz nem okvetlen szükségeltetik a borsodi zöld bekecs. Az öreg János több tekinteteket illetőleg tudós kocsis. Mint például fiatalabb, hetyke kocsis legénynek, ha nem akar az utból kitérni, ő megmutatja, a suhogó egy suhintásával kirepül a legénynek a szájából a makra pipa ; mindamellett a tisztességet nem tudó földinek sem a szemét, sem az arczát nem sérti meg a rezes hurnál veszedelmesebb suhogó.

János parádés kocsis biztos, erős karu ember. A szilaj lóval úgy játszik, mint más a báránnyal. Olyan tapasztalt, babonával

sem lehet reá hatni, mint más kocsis emberre, kinek János a sik. gyepföldön is megállítja a fogatát, a kövezett, poros országuton, mintha csak a legmélységesebb, legsárosabb alföldi kátyuban ragadtak volna meg a lovak. És addig nem is mozditják a hintót, míg a tudós János kocsis fel nem menti a reszkető paripákat az igézés alól.

Számos ilyen mesterkedésekben tudós ő. Már az apjának az . apái kocsis emberek voltak. E napon mégis megesett vele az a szégyen, ezer lelkét majd kiadta, még sem birta kihajtani a négy paripát a széles rácsos kapun. Azok megbokrosodtak, mitől kezdve a menyasszony, Kata kisasszony, beült a hintóba, csak nyihogtak a lovak. A fejüket hányták, a sallangot rázták. Holott elébb tizszer is megfordultak, karikát hasítottak a széles, gyöpös udvarban. Most egyik sem indított. János beleizzadt a nagy biztatásba. Kipirult az orcája. Azonban hátratekintett. Kati kisasszonynak a könyes szemei még a drága selymes fátyolon keresztül is átragyogtak.

— Ejnye, János! Dalmy ur szólitotta meg az öreg kocsist.

János azért még egyszer neki fohász-
kodott. Cserdült az éles suhogó. Egy suhin-
tásra megcsipte mind a négy tüzes lovat.
Azt hitte, porrá törik a nehéz kocsi, oly
kitörő erővel rugaszkodtak a lovak a hám-
fához. Vadul nyihogva rohantak ki a kapun.
János parádés kocsist ha most kérdezik meg,
akkor ezt a szomoru, fiatal kisasszonyt nem
erőltették volna a templomba. Mert az már
csak jelent valamit, mi időtől a kisasszony
felült, a lovak nem akartak az udvarból
kimozdulni. Azonban senki sem kérdezte
meg a tapasztalt János kocsist.

Nálunk kálvinistáknál csak a temetés,
a mi pompás. Az öreg harangok zugnak,
később az orgona bégása is zendül a temp-
lomban. Élesen recseg a kántor kiénekelt,
száraz hangja, hanem aztán az a sikitó,
sirós vékony szoprán, mit a kisebb iskolás
gyermekek énekelnek együgyűen, magasra
nyujtva, ez bizseréli a szívet. Az együgyű

éneklésen előbb szinte mosolyogsz. Ámde egyre sirósabban rezdül a gyerek szoprán, végül belesajdul a szived. Te, barátom, fejedet lehajtod, úgy törülgeted orczádról a pergedező, forró könnyeket.

Az esküvőnek kevésbé megható a czeremóniája. Nagytiszteletű Édes Jeremiás ur, Mezősön első lelkipásztor, imádkozik az ő messze falukig emlegetett méz-mázos hangján. Ti pedig, a házas élet boldog jelöltjei, ott álltok az Úr selyemkendővel leterített asztala előtt.

— Fiam! Szereted ezt a leányzót? nagytiszteletű Édes Jeremiás ur felteszi a kérdést, mely az örök életre szól. Végig kérdezi aztán a többit is, mí csak a kálvinista esketési formulárában van. Ugyanigy kérdezi a leányzót is.

— Szerelmes leányom! Hüséges hitvestársa leszel-e a férfinak?

Ámde most a nyájas nyelvű lelkipásztor kétszer is feltette a köteles kérdést, míg a szomorú leányzó sugva rebegte el:

— Igen . . .

Este azért vigan áldomásozott a lakodalmi nép. A székvárosból való híres cigány huzta a talp alá való frisset és szünet közben azokat a szívet, fejet elnehezítő régi magyar hallgatós nótákat, a mikre még egyik-másik cigány, az öreg nemes urak emlékeznek alkalomadtán. Micsoda melódiák ezek!

Hanem nagytiszteletű Édes Jerémiás urat is meg lehetett hallgatni. Mert a fehér abrosz mellett több ékes orációt is mondott. Vala az ő beszédeiben csintalankodás is, a fiatal menyecskék a kipirult arcukat mindnyájan a tányér felé hajolva rejtették, ámde valának oly szívreható szavai is, hogy csupán a nyárfalusi Kapitány Sára, ez az igen koros, sok macskás vén kisasszony nem törülgette a szemét, ő is azért, mert süket vala az istenadta.

A mezősiek tehát méltán büszkék nagytiszteletű Édes Jerémiás urra. Mintahogy a falu büszkélkedik a zenésszavu harangjával, vagy ha pedig a gazdaember gólyafészkes

öreg szénaboglyát mutathat a komáinak. A mezősiek büszkélkedése is ilyfajta lehetett, ha mikor Édes Jeremiás tiszteletes uramra fordult a szó. Noha a nagytiszteletű ur természete igen hasznos beosztásu vala. Miként például, halotti tisztességtételekkor, predikálás közben úgy tudott sirni, a miként számitotta, hány aranyokkal, hány ezüst tallérokkal, hány garasokkal fizetik meg a sirató szavát.

Ez a tiszta szívű nagytiszteletű ur emelt legelébb poharat a fiatal pár boldogságára. Nemes familiájuknak soha, az idők végéig magva ne szakadjon.

A mezősi asszonyságok még hetek múltán is erről a lakodalomról beszéltek. Ilyen fényes lakodalom nem sok esett Mezősön. De megegyeztek abban is, hogy oly szomoru menyasszonyt is keveset láttak, mint minő Katicza volt. Beszélték: akkor éjszaka el is ájult. És hogy az öreg doktor Fekete, az aranykeresztes vén orvos, félóráig is szagoltatta vele az étert, míg feleszmélt a kis nebántsvirág.

6.

Ha azonban a földet, a gazdaságot úgy szeretete volna Katicza, mint a többi mezősi nők szeretik, becsülik, akkor házassága sem nehezedik rá, mint szomoru, unott, nehéz teher. A mezei virágok ősereje, a tulajdon föld kalászhajai közül kipirosuló pipacsok, kármint piros vadborsó virágok mézes párái bebalzsamozzák beteges szívét. Lassan örömgörög a napfényes élet iránt, mely lesütötte a Miklós arcát. Erős levegőjével megkeményítette a Miklós hangját. Azonban a kinevelődött mezősi leány vissza vágyott a szalonok puha szőnyeges pompájába, e mes-

terséges illatszerektől lágy levegőbe. Ott hajlékony a gavallérok dereka. Választékos minden szó, minden mozdulat. Ezek után ítélve, a kerges külsejű Miklós jobb, nemesebb tulajdonságait nem méltányolhatta. Csak önző, röghöz kötött embert látott benne. És ha Miklós zsiros vadászcsizmáját felhuzta, az avas csizmaszagtól mindjárt szédült a Kata ideges fejcskéje. Viszont Miklóst meg a Kata finom illatszerei ingerelték rendkívül. Gyakran kifakadt:

— Ejh! Micsoda nagy patika szag!

Pedig Mezösön vajmi kevés kerül olyan, a ki szívből ne hódolna a varázserejű, éltető párás szép magyar földnek, melynek rejtett, édes bilincse a mezősi földhöz köti még a lenézett, szegény mezősi zsidóságot is. Pedig nagyobb részök zsellérházban él. Más földet nem nevezhet magáénak, mint a zsidótemető szikár, beárkolt földjét. Nagyszakállas öregeik ott szenderegnek a halál angyal védőszárnya alatt.

Máshol, az ország másrészeiben gya-

rapodott, sőt bámulatos nagyot gyarapodott a zsidóság, mind a vagyoni jólétet, mind a szellemi haladást illetőleg. Addig itt az erős kálvinista nép között csak élődik ez a több száz főnyi mezősi zsidó. A jobb módu kevés közöttük. A mezősi zsidóságnak néhány kereskedő az előkelősége. Egy-két gabona szenzál, egy-két vásznas, no meg néhány szatócs az, ki közülök valamennyire zöld ágra vergődött. Mert a mezősi kálvinista parasztnak az értelmisége fejlettebb, mint a külsejében is elhanyagolt, csekély világi műveltségű, a szent könyveivel leköltött ortodox zsidóé. A pálinkával is csinján él a mezősi paraszt, de erkölcsileg, anyagilag nem is oly züllött, mint a szomszéd községekbeli ó-hitű magyarok. Azért a mezősi zsidók üzleti tevékenysége nagyon szűk határok között mozog. Szatócskodnak, pálinka mérők, a házaló kereskedést üzik, szerény jutalomért közvetítők a vásároknál is. Került közülök egy zsidó kovács is. Pátriárka külsejű, öles ember. Ügyes és megbízható a mesterségben. A kormos, kér-

ges kezü zsidókovácsot a mezősi büszke kálvinisták is megbecsülték, bárha másként kis pont előtlük a zsidó. Felette megbecsülték a kormos kezü öreg zsidókovácsot, mert a férfiasan forgatott kalapács, szekercze, kapa, kasza becsületes életfentartó eszközök a a magyar nép szemében.

Mindazonáltal itt tűnik ki a földnek csodás, lekötő ereje. Ez a szegény mezősi zsidóság is legszívósabban ragaszkodik ehhez a földhöz, ehhez a kálvinista községhez, bárha a legkisebb foku az az előny, a mit ez értelmes kálvinista magyar faj között elérhetnek. Ez legfeljebb csak juttat valamieskét a mezősi zsidóságnak. Épp hogy megélhetnek. Azért ezeknek a nagyszakállas szent zsidóknak az életök valóban rejtelmes is. Noha itt csak tengődve élnek, el nem hagyják ezt a földet, ezt a községet, a hol az utolsó szerep az övék.

A földnek ezt az édes, ezt a nagy erejét nem érezte Katicza. Azt a hatalmas erőt, mely még a szegény mezősi zsidó sor-

sát is odalánczolja a mezősi magyar göröngyökhöz. Éppen azért nem is érthette meg soha a férje, Ormós Miklós törekvését. A munka áldott pora, mely nyáron férje arczára tapadt, az ő szemében borzalmas piszok volt. És az egész ember egy nagy merénylet a finom társaságok tizparancsolata ellen.

Miklós meg az érzelgést utálta. Lelke magasabb érzései a föld iránti végtelen szeretet és a faji nagy öntudat voltak. Az asszonyban sem keresett egyebet, mint hűséges, engedelmes párt a ki vele együtt buzgón gondozgatja, gyarapítja a földből gyümölcsöző vagyont. Erőszakos, szilaj férfiak között növekedett. Azért nem is birt egy érzékeny nőt lekötni, mintahogy a nehéz, iromba mezei kapával sem lehet sérelem nélkül gondozni a gyöngye kerti virágot.

Alapjában véve egyikőjük sem volt rosz. De nem értették meg egymást. Ellenkező világnézetekben nevelték fel őket. Ebből származott későbbi elégedetlenségük is. Mert házasságuk nem volt boldog házasság. Az

érzékeny Kata szomorkodott, hallgatott. Miklós kint a tanyáin, a földön, a mezőn, vadász-czimborái között keresett szórakozást. És, mivel Katicza gyakran betegeskedett, Miklós felujtotta régi viszonyait a napsütötte arczu paraszt menyecskékkel, kikapós pusztai lányokkal. Ugy hogy már Katiczának is besugták a viszonyait, a mi természetesen még kevésbé emelte az asszony előtt a Miklós becsületét.

Katicza sokat unatkozott, busongott. A nevelőben másként képzelte el élete alakulását. Más társadalmi szerepre készült. Gyakran sirdogált, mint az ideges asszonyok. Már-tiromságnak vélte az életet, holott maga tépdeste a töviseket. Férjét nemhogy magához szelidítette volna, hanem idegeskedésével még inkább elriasztotta magától . . . A szerelmes franczia regényeket olvasgatta, el-el mélázott. Hiábavaló ábrándozások. Mezős nem termel ilyen regénybeli lovagokat. Mezősön csak buza terem, meg napsütött arczu poros ruhás kurta nemesek. Azért rideg, hideg maradt a Katiczáék házassága.

— Bár meghalnék! sóhajtozott Katicza. Mert az ily Isten káromló fohász gyakori az elnevelt, az ideges asszonykák ajakán. Bezzeg más becsületesebb fohászokat tanultak anyáink, nagyanyáink az ezüstkapcsos kálvinista imakönyvekből, melyeknek lapja között sárgult, préselt ibolyák, rozmaring ágak találhatók. A mai nevelésnek nincsenek ily balzsamos könyvei. A mai nevelés lelki gyöngéket nevel, sóhajtozó, regényfaló asszonyokat, de lassanként épp így elléhásodik a férfinép is. Bánják is ezek a földet, bánják is ezek a nemzetet, ha pusztul. A mi magyar, nem kell nekik, csak az idegent majmoló divatok. És a meszelőt dehogy is fogná a kezébe az ifjasszony. Pedig nincs szebb, nincs barátságosabb a hófehérre meszelt magyar szobánál, melynek a levegője az almárium tetejére felrakott almáktól illatos.

7.

A dunaparti császárvárosból, az ezerpalotás Bécsből, a nagy magyar alföldre helyezték le a piros huszárokat. Piros csákójuk után nevezték őket piros huszároknak. Ezen lovas ezredtől egy skadront Mezősre rendeltek ki állomásra.

— Bécs után Mezös?!

A század néhány tisztje már előre kesernyésen, fázva hasonlított össze a két állomást. Micsoda felfordulás! Micsoda ellentétek! A villámfénytől ékes bécsi bulvárdok után a petróleumlámpásos, deszka padlós magyar Ázsia. Sőt a mi azt illeti, úgylehet,

az a petróleum lámpás, az a deszka palló sem egészen bizonyos a mezősi kutyaszorító közökön.

— Minden jó lélek dicséri az Urat! sóhajtott a skadron szőke „grófja,” a kis Debaldi hadnagy. Ő voltaképpen nem is volt gróf, csakhogy a midőn berugott, mindig az ilyen kilenczágu koronás fajta bácsikáit, nénikéit emlegette. A „conte” méltóságot aztán lovag Zsbozsenszky főhadnagy, az ezredsegédtiszt ruházta rá. A Ronacherben pezsgőtek az urak hamisszemű, hamisgyémántos orfeum dámákkal, amikor Zsbozsenszky pokoli humoros felköszöntőt mondott a talján származásu velencei szőke kis nobile-re, felköszöntvén, mint családalapító „conte”-t. Ezóta rajta száradt Debaldi hadnagyon a „gróf ur” czim, a miért nem is haragudott.

Debaldi hadnagy nagyokat sóhajtott. A menetelő lovasszárad utolján poroszkált, ama bizonyos fekete Csillag lován, mely ló, a hadnagy ur szava szerint, a szép asszonyok fehér kezecskéjéből több czukort fogyaszt-

tott, mint abrakot, már tudniillik a bécsi garnizonban. A hadnagy mellett hü czimborája lovagolt, a kadét von Bredow. A kadét almásderes lova „forsriftosan“ fel volt málházva. Izzadt a deres, de izzadt a jól táplált kadét is, a ki már elunta ezt a sok keserves sóhajtozást. Hejh, de sűrűn is kopoghatott odafent nagy Bécs városában valami hamis vérű, fehér nyaku bankárnénak a tükör üveg ablaka . . .

— Te, hadnagy ur! Mit sóhajtozol? Talán azt a hegyes tornyot akarod tovább fujni? . . . Pedig én azt hiszem, így sem érünk oda soha, nyöszörgött a kadét. A gyűrött zsebkendővel lustán törülgette izzadt, poros arczát.

A sugár mezősi torony ugyanis már órák óta csalogatta a vitézeket. Az ősz nyarat álmodott. A rekkentő meleg levegőben bágyadtan uszkált a fehér békanyál is. Mértföld mértföld után maradt el. De a sugár torony mintha csakugyan futott volna a lovas vitézek előtt. A sűrű, fekete port oldalt verte

az időnként támadó pusztai szél. Rezgett az utszéli nyárfák lombja. Ezüst palástot boritott a magános, kis nádtetős betyárcsárda fölé, melynek régi dicsősége aláhanyatlott, falai roskadoznak . . . Bent a pusztaság mélyében a délibáb játszogatót csalfán. Csálékony képekkel csalogatta a szemet. A magyar puszták tündére a délibáb. Fenyűillatos hegyek között nem szendereg, nem bujós-kázik ilyen habtestű szép tündér. Ámde a mikor habos kötőjét a pörzsölt, a szikkadt magyar puszták fölött kiteríti, azt hinnéd, valami tengeráradat hullámozott ott. Holott a délibáb tündére enyeleg ilyenkor. A délibáb tündére ékesítgeti, beczézgeti, törülgeti habos kötőjével a kimelegedett pusztát, a szép magyar pusztát, a melybe szerelmes a tündér. A magyar pusztát minden tavaszkor harmatos, illatos virágokkal, selyem pázsittal kedveskedik a szép tündérnek.

Azonban a contét nem érdekelte a délibáb. A lovagvesszővel inkább a levegőben kóválygó apróbb fajta bögölylegyeket csap-

kodta, melyeknek a mérges raját a marha-
állásos helyekről kapta szárnyára az időn-
ként támadó pusztai szél. Debaldi hadnagy
végtelenül dühöngött. Ezt a poros pusztát, a
legyeket, a mezősi hegyes tornyot, a legfőbb
parancsnokságot, mindent, az egész világot
összetörte volna egy óriás mozsárütőben.

— Hát stráfkompánia vagyunk mi!
Hé!? Bécs után Mezős!! Ezt nevezem aztán
hadügyminiszteri észnek . . .

Kadét von Bredow nem állhatta tovább,
felkaczagott. Olyan mulatságos volt a Debaldi
hadnagy naptól pörkölt, portól lepelt savanyu
arcza. A kadét kaczagva nyult a nyeregtáskába.

— Mi a? Na, mi az? A hadnagy fel-
riadt. Mert a véletlen sarkantyu nyomásra
tüzes feketéje is oldalt ugrott. Konyak?

— Nem a! Barát pálinka, mosolygott
önelégülten a kadét, miközben a kíváncsi
palaczkot oda nyújtotta a hadnagynak . . .

A lovas század elején Dénes kapitány
lovagolt, Bareza főhadnaggyal, meg báró
Nosztitz hadnaggyal. A századnál a rang-

idősebb hadnagy . . . Mellettük poroszkált Klein ezredorvos is, nagy szürke, csontos gebén. Az érdeemes szürke alázatosan konyította fejét, mintha csak tudta volna, hogy az orvosi tudomány, mely felkent bajnokát emeli a hátán. A felkent bajnok ültőhelyében megivott kisebb hordó sört.

— A doktor úgy néz ki, mint Sancho Panza, szólt Barcza főhadnagy, érdekes arczu, szikár, barna magyar huszár.

— De a don Kisotte lován, fejezte be a mondókát Nosztitz báró. Még a spanyol grandosan vasalt arczu Dénes kapitány is elmosolyodott, csupán a pohos Klein doktor fenyegette Barczát.

Beszélgetés közben könnyebben telt az idő. A tiszturak csak akkor rugtattak a szakaszaik mellé, mikor Dénes kapitány a város közelében kardot rántott és elhangzott a harsány vezényszó:

— Habt acht!

A skadron szétozslása a piaczról történt. A mezősi piaczon rendkívül sokan vár-

ták az érkező huszárságot. Különösen fiatal paraszt nők. Kíváncsian várták a nyalka huszárokat és mikor a nagy piacra bergebogtak, a menyecskék ragyogó szeméből kivillogott a kérdés:

— Vajon melyik lesz, milyen lesz a mi huszárunk?

— Urak! aztán majd két óra múlva a nagy vendéglőben találkozunk! Ezt Dénes kapitány mondta a tisztjeinek. Aztán az egyik szállásoló altiszttel elsietett a század kijelölt irodájához, a hol Podhorák őrmester, a számvivő, már nagyban rakatta, nagyban rendeztette a málhákat.

— Herr Rittmeister! Ich melde ghorzámszt . . .

— Also gut! Hagyja, Podhorák! és a kapitány a kezével is intett az ősz katonának. Tehát rendben minden? Tehát nem tévedt el semmi? Tehát intézkedjék, hogy a tiszturak a málháikat idejekorán megkapják . . . Szervusz! Sarkantyuit pengetvén, Dénes kapitány távozott, az altiszt elvezette a közel eső szállására.

8.

No, Barcza, hát előérkeztél, Dénes kapitány e szókkal fogadta a főhadnagyot. Ő valamivel korábban érkezett. A vendéglői fehér asztal mellett már ismerkedett is a vendéglátó mezősi urakkal. A hadseregben gyakori az ilyen típusz, mint Dénes kapitány. Ezek az ugynevezett „nagy markirozók.“ Markirozzák még a pontosságot is. Bárha másként korántsem buzgóbb katonák, mint a conte Debaldi. Pedig Debaldi hadnagy kerülte a megerőltetést.

Dénes kapitány, ez a szép szál katona is, csak így szemfényvesztősködött katonáék-

nál. Ha valami magas parancsnok vizsgált a gyakorló téren, akkor a délczeg Dénes kapitány hangja úgy harsogott, mint a bombardó . . . Vladimir főhadnagy, az ezredadjutáns Zsbozsenszky lovag, épp ezen okból nevezte el a nagyképű, nagyhangu kapitányt — Bombardó kapitánynak. E találó gonosz gunynevet még a vér sem mosta le Dénes kapitányról. Mert utóbb, a heves összeszólalkozás után Zsbozsenszkyvel meg is verekedett. Az ezred tisztikara sokáig emlegette ezt a párbajt. Dénes kapitány épp az orrára kapta a takaros vágást.

A vendéglői asztal főhelyét a kapitány foglalta el. Néhány idősebb mezősi ur csoportosult körülte. Az előljáróság fejei.

— Barcza főhadnagy! a kapitány maga mutatta be a főtisztjét.

— Urházy polgármester, így nevezte meg magát a legközelebb álló, kedves arczu mezősi ur. Kezet szoritottak. Aztán a többi mezősi ur is egyenként bemutatkozott.

— Móni Döme! patlogott a poczkos

kis kurátor. Előbb még Klein ezredorvossal vitatták a kőbányai és pilzeni sörök közötti különbséget, gyorsan üritgették a sörös poharakat.

— Besgyány Tóni, városi alkapitány, hajlongott a peczkes katonai szállásbiztos. A tagba szakadt, hirtelen szőke fiatal embernek, mint minden Besgyálynak, vakmerően hegyes volt az orra . . .

Barcza főhadnagy a polgármester mellé ült. Élénk beszédbe elegyedtek. Urházy polgármester a mezősi gazdák lótenyésztéséről értekezett. Tüzesen vitatta, hogy kitartóbb, huszár alá valóbb lovakat tenyésztenek, mint a nyírségi gazdák. És el is hihető, mert a nyírségi homokon nőtt lovak gyöngye lábuak és, ha amugy formásak is, hamar kifáradnak.

Bredow kadét is előérkezett. A neve ugyan poroszosan hangzott, de hiszen német nevű generálisok szolgálták nagy Rákóczi Ferencz föntségét is, mint Hellebronth, Czölder ezredes kapitány, meg a többi ily dicső vitézek. Eképpen magyar fajta volt Bredow

is. Kerek arczu, nyílt tekintetü magyar, akár-mely mezősi nemes legény sem különb. A sárga zsinóros feszes huszárka feszült a termetén. A leányok, az asszonyok a kerítések mögül ugyan néztek utána.

Bemutatkozott :

— Bredow kadét! A sarkantyuja huszárosan pendült össze. Azután lehuzódott Besgyány Tóni városi alkapitány, egyszemélyben katonai szállásbiztos mellé. A hatalmas üveg kisüstön főtt szilvóriumot elég idejekorán felfedezte előtte. Besgyány Tóni hegyes orra már piroslott is a tiszta magyar szesztől.

Nosztitz báró még az illatszerről sem feledkezett meg. Gondosan kiborotválta a legénye. Elegáns volt most is, mint osztrák főurhoz illő. Albert porosz herczeg fekete dragonyosaitól helyezték át a piros huszárokhoz. Monokli villogott a jobb szemén. Móni Döme csodálta ezt a kerek üveget. A kurátor ur tömzsi, pogácsa orráról még a rézfülű ókularé is mindig leesett. Ő ugyanis

olvasás közben, írás közben már szemüveget használt.

. . . De hát ez már megint mi? Nagy csattanás, csörömpölés, mint mikor valami üveges ajtó csapódik be. Aztán a dühtől magasan visitó vékony hang zengése hallatszik.

— Zsidófészek! . . .

Most alázatos, de mélyebb, kérlelős hang hallatszott. Hihetőleg a vendégfogadás.

A mezősi urak elhallgattak. Csodálkozva néztek össze. Ellenben a tiszturak bajuszokat sodorgatták és mosolyogtak. Elöl csakugyan a vendéglős jött, hajlongva nyitott ajtót Debaldi hadnagy előtt. A hadnagy czombján még mindig a szolgálati piros lovagló nadrág feszült. Épp hogy a tiszti szolga leporozgatta. Meg hogy épp a hadnagy a portól is megmosakodott. Most a nagy összejövetel láttára kipirosodva, zavartan hajlongott.

Nosztitz báró kaczagva kérde:

— Nos, kedves conte! Már megint valami malőr!? . . .

— Ejh! Izé . . . Hát nem elég boszúság? A málháimat még mindig nem kaptam kézhez. Az a vén . . . Podhorák! . . .

— Pedig én reáparancsoltam, szólt Dénes kapitány. Homlokát ránczolta és feddőleg tekintett a heves fejű fiatal hadnagyra.

— Hisz küldött is az valami málhát. Egy épp oly podgyászt, mint az enyém. Még a kulcsom is beleillett a zárba. Felnyitottam, magyarázta a hadnagy a bemutatkozások után. És gonosz módon sandított a pohos ezredorvos felé. Hát az ezredorvos uré volt a láda. Találtam is abban sok minden jót. Hálósipkát, nyírószerszámokat és . . . Meg aztán egy nagy bőrzaesko tubákot is . . .

E nem várt leleplezésre a tisztek, mint a mezősi urak felvidultak. A doktor úgy mutatta, mintha nem hallotta volna a Debaldi szavát. Noha puffadt, rezes arczán fellobbant a hirtelen pirulás. Mert bármily különösen hangzik is, Klein ezredorvos titokban szenvedélyesen tubákozott.

Majd ismét a Debaldi hadnagy éles

hangja kerekedett felül. Másik malőrjét regélte.

— No meg aztán a házigazdám is igazi pájeszes lengyel zsidó.

Nevezetesen Mezősön még ma is kaftán és prémes kucsma a zsidóság viselete . . .

— Hanem a zsidó leánya megjárja. A barna Eszter kedvéért kibékülnék még a kvártélylyal is. Mert amugy jobbmódu család. Hanem az istálló, az istálló! . . . Tehén bögött az üres jászolnál. Ez alacsony, szemetes fészek. És az egyik elrekesztett sarokból tizenöt-husz szent madár is gágogott felém.

— Hejnye, hejnye, Besgyány öcsém, feddette a polgármester Besgyány alkapitányt, mint katonai szállásbiztost. Besgyány Bredow kadéttal már a bruderschaftot is megitta, ámde most zavartan köhögött.

— Bocsánat, hadnagy ur. Ez csupán ideiglenes szállás. A napokban, mind a hadnagy urat, mind a lovait, alkalmasabb helyre

szállásolom. Bátyáméknál, Besgyány Tamáséknál megtalál minden kényelmet.

— Merszi, merszi, hajlongott Debaldi Besgyány felé. Nagyon köszönöm.

— Hát a főhadnagy urnak tetszik a kvártély? Urházy polgármester szölitotta így a szomszédját.

— Óh igen, felelte Barcza főhadnagy.

Azonban a Besgyány fiu is legott közbevägott. A kisüstönfööttöl pergett a nyelve.

— Ó, az pompás legénytanya . . . Az Ormósék alsó udvarháza. Ahol Miklós legénykorában lakott, mikor még a szülei éltek. Az első udvartól rács keriti el. Egész uri lakás ez a fehér ház. — Két csinosan butorozott nagy szoba. Előszoba, kamara, inasszobának is jó. Pincze, istálló négy lóra. És — —

— És egy szép fiatal asszony . . . kofáلكodott bele a szóba Móni Döme. Azonban egyszerre úgy elharapta az utolsó szót, mintha lecsirizelték volna a nyelvét. Eszébe jutott: a polgármester közel rokon Dalmyékhoz.

Az urak összenéztek. Barcza főhadnagy kissé felpirult. Bárha erőltette a hideg komolyságot. Visszaemlékezett . . . Délben, a mikor szállására érkezett, csakugyan látott olyan érdekes, halovány asszonykát. Szempilláit ez emlék édes hatása alatt összébb csukta. Mintha az a finom, karesu, gyöngé fiatal asszonyka most is előtte lebegett volna. Látta a nagy kék szemét, az összeszorított piros kis ajkát.

Megcsördült a kanál. Kezdődött az ebéd. Az öreg magyar vendéglős, az öreg háromtokás Répa bácsi, kitünő magyar ebédet szolgáltat fel. A tiszturak dicsérték a szakácsnét.

— Kitünő! . . . Különösen ez a, hogy mondják . . . Izé!

— Töltött káposzta, segítette Nosztitz bárót, szomszédja, Medvés mezősi ur.

— Ja, teltett káposztá, ismételte a báró. A teltett káposztá nágyon jó.

Megzendült a czimbalom is. A cigányok a régi jó Rákóczival köszöntöttek be.

Hiresek a mezősi czigányok. Megfelelően izlett az érmelléki bor is. Már délutánra, ragyogott minden ábrázat. Estefelé ugyan Dénes kapitány hazament aludni. Bárha, ment-ségképpen, szolgálati elfoglaltságára hivatkozott is.

Barcza főhadnagy kellemes baritont énekelt. Hát huzatták a sok szép magyar nótát, duhajost, szomorut vegyesen. Nosztitz bárónak, különösen, a Móni Döme nótája tetszett meg.

A juhásznak jól megy dolga,
Egy halomról a másikra
Terelgeti nyáját, fujja bőrdudáját,
Odavárja a rózsáját . . .

Sőt a mezősiek a bárótól is tanultak egy bolondos német nótát. A többi tisztek zümmögve kísérték ezt a nótát. Majd a mezősi urak is. Különösen Móni Döme ejtette ki észbontóan a német szavakat. Ebben a nótában bizonyos Bodó lovag szerepelt. Ez a lovag úr még az ősei várkastélyában lakozott.

Nagy kupából italozott mindig. Nem bort, nem sört, hanem közönséges komisz pálinkát. És a nótának mindig az volt a vége: „Hui dralla!“ Bodó lovag szégyeld magadat!“

Késő éjszakába nyult be az ebéd. És minek utána Dénes kapitány után Urházy polgármester is eltávozott, a fiatal urak még melegebben czimboráskodtak össze. Különösen Besgyány Tóninak tetszett mód felett a Bredow kadét sárga selyemzsinóros attilája.

— Te . . . Te! A hegyes orru alkapitány és katonai szállásbiztos nagyokat csuklott. Te kadét! Neked adom a hugomat feleségül . . . Szép leány.

— De mindjárt! A részeg kadét tán-torogva állott fel a székről. Induljunk! . . .

Barcza főhadnagy csak nehezen tartóztatta őket. Mert Besgyány is hajlandóságot érezett a menéshez. Csak akkor csillapultak, mikor a főhadnagy határozottan reájuk szólott:

— Különben is kadétnak még nem szabad házasodni! Üljetek le! Ebben meg-

nyugodott a két fiatal ember. Bredow kadét a Besgyány Tóni nyakát körülölelte. Elaludt.

Conte Debaldi a cigányprimást gyötörte. Azt magyarázta, miként is hangzik az a Rebeka nóta . . .

Barcza főhadnagy késő éjszaka vetődött haza. Vendégeket is hitt magával. Nosztitz bárót és néhány mezősi fiatal birtokos urat. Teára hívta el a vendégséget.

A szép asszonykánál még világított a lámpa. A lámpafény lesugárzott az alsóudvarházig . . . Messziről zeneszó zendült. Bizonyosan Debaldi hadnagy, a részeg kadét és Besgyány Tóni szerenádoztak a szent zsidó, a Fröhling ur háza tájékán. Ezt a nótát huzatták a kövér barna zsidó leánynak:

Egész világ csodálja,

Rebeka, Rébike a neve . . .

A csöndes magyar városban messzire hangzott a rikoltós klarinét. A kutyák mérgesen ugatták e szokatlan éjszakai hangot.

9.

Barcza főhadnagy sok tekintetben kivált a huszártisztek közül. Barcza, a bárczai Barcza családból, nem az a kardját hetvenkedve csörtetőlócsiszár volt. Mert Barcza főhadnagy nem olyan nemes paripa módjára „betört” katona anyag volt. Ezek a morva-fehértemplomi lovastiszt képző iskolai falai közül kerülnek ki. Az aranycsillagos instruktorok a magyar nemes családok tüzes fiait itt oltogatják be az ármádia hagyományos erkölcsével. A nyiri, borsodi kuriák nemes urfiából itt formálódnak azok a léleknélküli osztrák-magyar junkerek . . .

Barcza főhadnagy, miután az iskoláit elvégezte, miután, mint önkéntes, kitűnő sikerrel vizsgázott a tiszti vizsgán, ekkor lépett a hadsereg szolgálatába. Romantikus érzésein kívül csábítóan hatott reá szép atyjának, a híres Barcza huszár őrnagynak az élettörténete is. A nagy Napoleon korabeli krónikások gyakran említik a vakmerő huszárt, de természetesen a családi körben még elevenebben él daliás alakja. Barcza, már mint diák, sokszor elnézegette szép atyjának azt a nagy olajképét, melyet valami bécsi festő még a század első negyedében festett. Sokszor megbámulta a sűrű, aranyzsinóros kurta dolmányt, meg a félvállra vetett nehéz mentét. És gyönyörködött a széles, gazdag aransujtásokban, melyek dohánylevél alakjában borították be a feszes huszár nadrág felső részét. Az a századeleji huszárcsákó maga egy látványosság volt. Egész beárnyékolta a tömött, lombos forgótoll. Simonyi óbesternek volt a kedves pajtása Barcza major. Ez a kemény, csontos arczu, hetykén

pödrött bajuszu huszár igazi típusa volt annak a régi huszárhadnak, melynek páratlan vitézségét maga nagy Napoleon császár is mindig tisztelettel ismerte el.

Barcza főhadnagy ezen ösatyjának számos jó tulajdonságát örökölte. Az egész ezredben ritkitotta párját, mint lovastiszt. Átaljában véve a kedvencz tisztek közé tartozott. Még Zsbozsenszky főhadnagy, a gonosz nyelvű adjutáns, sem pedzett róla mást, mint — poétás . . . Álnév alatt verseket küldöz a pesti szerkesztőségekbe, de hogy a verseit a szerkesztői üzenetekben mindig kivégzik.

Pedig hát a lovag alaptalanul gyanúsította Barczát a versfirkálással. A nagy gyakorlat alkalmával együtt szállásolták el a két urat egy cseréptetős, falusi udvarházba. Barcza ez alkalommal irt verset a házi kisasszony emlékkönyvébe. Igaz ugyan, hogy a verset Petőfitől idézte és az emlékkönyves kisasszonyka egész kurtaruhás kisasszony volt, mindamellet Zsbozsenszky csufolta: poétás. Poéta? . . . Ugylehet a kedélyét illetőleg

illett is reá a poétás név. Merengő, álmodozó volt gyakorta. Átalában véve az új Magyarországon, a fiatal magyarság között, kevés a komoly tettek embere. Ritka, kinek szívében fellobban az ősök szilaj, de férfias tettvágya. Ma mindenki csak kesereg a hanyatláson. Keseregnek. És mindenik buta lemondással, beteg megadással hódol a végzetnek. Nem ilyen lelkű férfiak voltak azok, a kik ezer esztendőn keresztül pajzsukkal, karukkal fen tartották a magyarságot, Magyarországot . . .

Majd Barcza főhadnagy udvarolt a felső udvarházban is. Ormóst nem találta otthon. Künn agarászott a pusztán. Kata, noha kissé gyöngélkedett, fogadta a főhadnagyot. Idegesen babrálta a zsölye lágy selyem rojtjait. Beteges, érzelgős szivecskéje épp úgy dobogott, mint mikor a szepesi diák majálison Ferdinánd jogászsza l tánczolta azt a hevitő keringőt . . . Arcza is lángolt. Érezte, hogy a főhadnagy mily édes tekintettel nézi. Azért félve tekintgetett reá. Barcza mindjobban belehevült a beszédbe. Ah! A bányakapitá-

nyéknál beszéltek ily kedvesen, kellemesen az urak. Ormós soha sem beszélt így ő vele. A fiatal asszony mélázva hallgatta a főhadnagy szavát.

— Bocsánat . . . Igazán sajnálom, mentegetődzött Barcza a hosszasra nyúlt első látogatás után. Felállott, távozni készült. A zsalun rezegő sugarak megvilágították érdekes barna arcját. A pajkos napsugár villogóan reszketett az atilla tömör arany zsinórozásán. A pompás aranybojt, a napsugártól megvilágítva, ragyogott mint aranyrózsa.

— Ha legalább a férjem tudta volna, felelte reá Kata. Ő is felállott. Mit is mondjon? Zavartan mondta tehát, hogy holnapra hazajön a férje.

— Mindenesetre, ha nagyságod megengedi, legközelebb átjövök, noha futólag már beszéltem is Ormós urral. Barcza főhadnagy eképp válaszolt. És már rég távozott a szobából, de Kata még mindig vélte, hogy a zsalus ablakok alatt hallatszik az ezüst sarkantyuk pengése.

Barcza nem halasztotta soká a jelzett látogatást. Ormós, ekkor ebédre is megmarasztotta.— Főhadnagy ur! töltsük együtt az időt. Ilyen falusi helyen még ugyis eleget unatkozhatik, magyarázta a szélesvállu gazda, noha ő mindig a városban unatkozott jobban.

Barcza szívesen fogadta a magyaros meghívást és sűrűn átlátogatott, mikor a szolgálat és a társasága időt engedtek a látogatásra. Kata asszonynyal is kellemesen beszélgettek el, nem az örökös vadászatokról, lovakról, duhajkodásokról, mint a férfi társaságokban. Később meg már kívánta is a társaságát, midőn beállott az őszi esőzés. Esős időben oly szomorú, oly méla Mezősön az élet. A feneketlen utczaí sárba leragad a járókelő. Szünetelt még a gyakorlatozás is. Midőn pedig havas bundáját a földre terítette a tél, még számosabb alkalom nyílt a találkozásra. A huszárok nagy ritkán lovagoltak ki járőr szolgálatba. Harczias mozgó alakok a fehér pusztán.

10.

A tél a pihenés ideje. Pihen a föld. Pihennek a dolgozók emberek. A mezősi kurta nemesek, kora tavasztól az első rendes fagyig munkában töltik az esztendőt, hanem a téli rövid napokat a hosszú éjszakával a mulatozásnak szentelik. Minél csikorgóbb a hó, annál pezsgőbb a jókedv is.

Hó alatt érik a magyar föld. Az áldott magvetés csiráit ekkor bontogatja. A jószág a melegpárás istállóban kövéredik, szépül. A kanczák lustán henteregnek a tiszta szalma ágyaláson. És a buta kis csikók kedvesen, pajkosan rázogattják a nyakukba akasztott

éreczsengőt. A cselédség a jószágot ajnározva pipázgat napközben. Csak ha enyhült kissé a zord idő, akkor indítják neki a szánkókat. Pihen a magyarföld. Hó alatt a határ. A mezősi kurta nemesek ilyenkor késő kelnek, később fekszenek. Krampampuli a früstök. Melegbor oldalassal, kolbászszal. Disznótorok, névnapozások, vadászatok élénkitik a napokat. Vagy estenként vörös ürmöst kóstolgatnak a szomszédok. És az asszonyok gondosan elrakott rózsásszemű szőlőt szopogatnak.

A tél eképp az ünnepléseknek hoszu sorozatát öleli fel. A nyílt, vendégszerető magyar ilyenkor kedves meleg szeretetét teljesen kitárja. A nyitott rácsos kapun trüszögve röpitik a könnyü szánokat a csengős paripák. Vidám párok ülnek a szánkón és ha a sáros öszön még sokat unatkoztak a Mezősre helyezett piros huszártisztek, de a tél nem ösmert gyönyörüségeket tárt fel előttük ez ősi magyar fészekben. E téli mulatságok közepette, a szép magyar föld

fehér varázspompájától elbűvöltenve, most már kevesebbet sóhajtozott Debaldi hadnagy is Bécs után, hol a kövér nyaku bankárnék ezukorral abrakolták lovát. Ezen fehérnyaku bécsi bankárnékre még ma is ezélozgattak tréfás szavakkal Nosztitz hadnagyék, sűrűben Bredow, ki a szívbeli titkokat illetőleg bizalmasa volt a hadnagynak.

Debaldi csak a bajuszát sodorgatta. Mintha csak azt akarta volna mondani:

— Beszéljete, beszéljete, mégis csak sok szép bécsi menyecske emleget engem.

A tiszturak a mezősi kaszinó kopott posztós billiard asztala mellett tréfálkoztak így. Ez a szüette lábu öreg billiard asztal egyik főbűszkesége a füstös falas mezősi kaszinónak. A dzs centri kaszinó fényes termeitől ugyan messze marad el ez a néhány füstös szobás vidéki kaszinó. Ámde igaz magyar élet pezseg itt. Magyar erények, magyar hibák, mulatságos magyar fogyatékosságok. A Kossuth-kép egyszerü, hazafias disz az olvasó szobában. Régi módos, ólom-

keretes ablakokon szűrődik be a fakó téli fény. Itt már kora délután meg kell gyújtani a lámpát. Zajosabb a szórakozás a kártya szobában, a hol ferbli, tarokk izgalmait hevitik a kedélyeket. A mezősi urak előbbkelői estenként szívesen áldoznak a hazai csöndesnek. Mégis a bolthajtásu nagy billiárdteremben a legelevenebb az élet. A rozoga rugós bőrdivánokon tárgyalnak az urak a nap, a város, a vármegye, a haza, a gazdaság, a föld érdekesebb eseményeiről. Fejük felett a falon régi hazafias képes ujságok megbecsült, berámázott műmellékletei, mint Rákóczi Ferencz menekülése a fogságból, Zrinyi és Frangepán a börtönben. Illő magyar diszek a mezősi kaszinóba.

E szobában indítják az első alkut a vetőmagvak, a jószágok csereberélésére. Avén Csi-csay Samu is itt oktatja a fiatalságot a birkaelletes felől.

A vakációzó diák fiatalság az öreg billiárd asztal mellett tanulgatja a billiárd játék fogásait. No hanem a mezősi urfit a

billiárd játékban nem is igen verte le soha másik fajta diák.

Az izzó kályha rostélya alól kivilágít a parázs. A meleg kályha beh nyájas ilyenkor. Több ur a huszár tisztek billiárd játékát nézi. Mások ismét a kis Lotyi, a vigécz mellék nevű kis Lotyi lármás szavát hallgatják mosolyogva. A kis Lotyi ugyanis olyan százféle ember, ő biztosít, gépet szállít, tornyot festet, bort, zabot, gyapjút liferál. Választásokkor zászlókat varr a függetlenségieknek, voksokat vásárol a kormánypártiaknak. Aztán nyelvel mint hétkofa. A harangöntéstől a fésű görbitésig megpróbálkozott mindezzel. Máskülönben kiérdemült fűszerkereskedő . . . Mindamellett hogy ily vállalkozó szellem szorult a kis Lotyika császárkabátja alá, nem zsidó származás, minthogy a mezősi kaszinónak nem is igen kerül zsidó tagja.

A fiatalság a téli bálók, műkedvelői előadások mikéntjét is itt beszéli meg. Ugyanitt verődnek össze a névnap, a disznótoros

estékhez is a társaságok. A mikor a prêmes gallért feltűrvén, a szöges végű kampós botot marokba szorítva, az éles téli éjszakán, a ropogós havon neki indulnak a kanyargós utcáknak, mignem szemükbe világít a nád-fedeles magyarház ablaka, ahol este a barátkozás történik. Az asszonyokat szánkó, kocsi röpíti barátom uramékhoz. A nagy fehér kutyák örömhangon csaholnak. Magyar földön a kutya is megismeri az igazjáratu vendéget.

A finnyás huszártisztek belevegyültek ebbe a kövér levegőjű magyar életbe. A földnek az illata, a magyar földnek, a magyar népnek a természetes kedvességei mihamar megnyerik még az idegen szivét is. Eképp a tiszturak is, a falusias hangulatu mezősi bálokon, névnapokon sorba tánczoltatták a kisasszonyokat. Szívesen üritgették fenékig a régi divatos metszett, talpas poharakat. Pedig a bárót egyizben majd leöntötte paprikás lével az esetlen cselédleány. Éppen Nosztitz báró mellett zúditotta a fehér abroszra a

félrebillent tálból a zsiros levet. Azóta évek multak, de mezősi uri körökben még ma is nagy megilletődéssel emlegetik, hogy noha a báró aranyzsinóros huszárkája a legnagyobb veszedelemben forgott, a báró még csak nem is hunyorított a zsireső felé. A mezősi asszonyok ugyan a háziasszonyt itélték meg ezért az ügyetlenkedésért. Minek uraskodott? Miért bizta cselédkézre a felszolgálást? Hisz a régi nevelésű kedves nagyasszonyok a világ kincséért nem engednék el azt a jogukat, hogy ne ők szedjék ki, ne ők válogassák ki a vendég tányérjába a legjobb falatot . . . Ezeket az ősi, kedves szokásokat is felejtik már a Kati-féle nevelésű modern házi asszonyok.

A fehér téli esték tehát számos alkalmat nyújtottak arra, hogy Katicza asszony és Barcza főhadnagy, a két érzelgős lélek, itt is, ott is találkozhatott. Magánál Ormós Miklósnál gyakran gyűltek össze a vigkedvű vendégek. Néha kevesebben voltak, ilyenkor megtörtént, a fiatal asszony és a főhadnagy

egy-egy könyvön, egy-egy regény alakon összedisputált. Miklós csak nevette a lelkesedésüket.

— Mit festészet, szobrászat, regénybeli mesék, mondá. A földnél nincsen szebb. A földben, a föld terméseiben benfoglaltatik minden földi tökéletesség, minden erő. És a földön is legszebb a magyar föld. Főhadnagy ur! Ez a föld termi az imaszóval megáldott mindennapi kenyeret. És ezt a földet mi uraljuk, ezt a földet mi műveljük, szolt Miklós oly büszkén, a minő büszkeség csak a földjét szerető magyar birtokostól telik ki.

Barcza főhadnagy és Katicza ilyenkor elhallgattak. Összenéztek. Ők meg ezt a lelkesedést nem értették meg. Az ő szivüket más érzések uralták. Az ő nevelésük, az ő szenvedélyük más talajból fakadt ki, mint a durva, rögzös poros föld. Más ideálokért lobogott beteges, érzelgős lelkük, mely a téli fehéresték bizalmas, meleg együttlétei alatt észrevétlenül és mind szenvedélyesebben kapcsolódott össze.

11.

Ezüst levélkoronás nyárfák lengetik lombjaikat a réti pusztaságból kiemelkedő, széles dombháton. A satnya törzsű tölgy búsán lógatja bokrétás levelét. Hajdan nádból, vesszőből font halászkunyhók mohosodtak itt. Széles levelű tök sárga virágokkal ékesítette a kunyhó tetejét. A nádas rét mélyében vadmadarak sipitoztak, zajongtak. Néha egy-egy lusta hal lökte fel a tó szírére kövér, pikkelyes testét. De aztán a tengerszéles vizeket lecsapolták. A halászcsonak szétszáradt. Farkas, kócsag, vadlud elbujdostak más vadonabb tájra. Fehér tanyák épültek az „előhát” körül. A virágosréti

pusztán ménék, kanczák, csikók kerülgetik a mélyebb gázos locsogót. Egykor itt elvadult kondák durkáltak a mocsárföldben fejlődött kövér gyökerek után.

A mezősi urak ezen ezüst koronás nyárfák alatt szives örömet elmulatoztak. Május hónap idején, ha illatozott a virágos tavasz, mulatásra kedves hely volt ez. Gavaléros csinos homokfutó kocsikon az asszonyokat, leányokat is kihozták. Leásott ágaskból, léczből, nyárfagalyakból készítettek zöld, illatos lombos sátort. A gyeptéglákkal felpolczolt deszkaszálakat szőnyeggel terítették le. A trónteremben nem kerül ilyen pompás ülőhely. A mezősi asszonyok, leányok legalább soha sem panaszkodtak ez eredeti ülőhely ellen.

Az urak bort, sört, savanyuvizet hoznak. Az asszonyok gondja a pecsenye, a sülték. És a berendelt öreg gulyás hatalmas vasbográcsban főzi az aranypiros szalonna zsirban fürdetett finom hust. A fővő hus illatos gőze messzire eléri.

A cigány már délután pengeti a szer-
számát. A nős urak egyrésze gyöpre terített
pokróczon kártyázik. A fiatal párok a nyár-
fás liget hűvös lombjai alatt sündörödnek el.
Vad virágokat szaggatnak. Együgyü ábrán-
dokat cserélgetnek. Az öreg nyárfák ezüstös
levelei mintha csak a szerelmesek sóhajtá-
sától rezegnének úgy . . . Már napalkonyatra
áldozott a nap. A távol hegyek fölött kipir-
kad az ég alja, de a piros sugarakat szürke
esti párák lengik körül. És így lassan, szür-
késen megfakul a bíboros szinpompa. A
sátor zöld lombfalán keresztül tarka papir-
lámpások szemérmes fénye lobban. A fény
csalogatja a mezőség pillangóit, a röpke
szárnyu égi bogarakat. Az izzappuha testü
denevér merészen csapkod. Kisérteti árny-
kép. A bogarak varázsnótát zümmögnek az
éjszakai tündértánczhoz. A hegedü zengését
messze halmokon is hallgatják a pásztorok.

A májusi mulatságra kiérkeztek a huszár-
tiszték is. Conte Debaldi a kurátorné körül
szeleburdiskodik. A duzzadt piros ajku me-

nyecske kaczerkodva mosolyog a hadnagyra. Teljes gyönyörrel élvezi a tánczot. Kaczkiásan, délczegen fordul, noha, az irigy nyelvek szerint, a fiatal menyecskék tavaszi napját már rég átvirágzotta. A mint felkaczagott az asszony, kivillogott a pompás, erős, fehérfoga. Dénes kapitány került szóba. A szerelemről beszéltek és Debaldi kiméletlenül kifigurázta a kapitányt. Persze csak a háta mögött.

— A kapitány ur mindig ráfizet a szerelemre, okvetlenkedett Debaldi. Mi különben tény is, mert Dénes kapitány prózai hódításai sohasem szárnyalták tul a kávéházi kasszák, az orfeumi szinpadok nivóját.

Ormósné is tánczolt. Fehér battiszt ruháján nefelejtskék pöttyök. Kontyjához oleánder virágot tűzött. Ez a kesernyész illatu halavány virág illik a hamvasszőke hajához.

— Ormós ugyan merre lehet? — kérdé. Ő Barcza főhadnaggyal tánczolt. A tiszt karja idegesen öleli a nyulánk fiatal asszony derekát. A nő hajából az oleánder virág erős illata minduntalan arczába csapódik.

— Mi baja? kérdezi a tiszt.

— Szédülök, mond a fiatal asszony. Tényleg halavány. Kérem, vezessen a férjemhez.

Abbahagyják a tánczot. Elindulnak. Bágyadtan lépeget a fiatal nő. A rezgő nyárfalombok suhognak, csörögnek a májusi enyhe, virágillatos, esti szélben. A hold ezüstös sugarakból sző fátyolt a tájra. A pusztai lég a réti virágoktól bódítóan illatos. Az ilyen pusztai táj varázslatos erővel köti magához az érzékeny lelkeket. Megzsibbadt a fiatal asszony szive is. A pusztai alkonyat hangulata olyan bűvös-bájos . . .

— Ugyan! Ne gyerekeskedjék! Az a kis fejfájás még nem halálos. Épp most kaptam az első nyerő kártyát, szólt Miklós félig tréfásan, félig ingerülten. Mert a gyertyalámpás fényénél még mindig kártyáztak . . . No, no! Jó hát! Sétáljon egy kicsit lelkem, aztán mindjárt fogatok . . .

Susogott, rezgett az erdő. A békák a közeli réten mélabus nótát vartyogtak. Üdvö-

zölték a fényes holdat, mely mosolyogva fürösztö az arcát a tisztás tó vizébe . . . Gyökerektől barázdolt ösvényen haladtak előbbre. A fiatal asszony tényleg elbágyadt. Hirtelen láz borzongatta. Az utóbbi időben néha köhécsett is. Csak közeliben tánczoltak a vig mulatozók, az erdő itt mégis oly elhagyatott volt. A főhadnagy minden halkán sugott szava neszre ébresztette az erdőt. Gyöngéden, titokzatosan susogott az erdő, midőn Barcza beszélni kezdett. Melegen, nagyon melegen beszélt. A ki virágillatos nyári estén már sétált az erdőben oly asszonynyal, ki szívének kedves, tudja: mennyivel melegebb ilyenkor minden sugva mondott szó. Mennyivel beszédesebb minden tekintet . . . Ekkor egy fagyökérben megbotlott az asszonyka. Barcza elkapta a derekát és magához szoritotta, mint valami tüzes kapocs. Kata hiába igyekezett szabadulni. Barcza megcsókolta az ajkát.

— Szeretlek! Szeretlek édes Kati . . .

Katicza úgy érezte: a csók felperzseli

ajkát. Annyira égett az ajka, az arcza. Reszketett. De karcsu, nyulánk teste végre mégis kisiklott a férfi karja közül.

— Engedjen engem ! A nagy izgalomtól reszketett a hangja. A tiszta asszony természetes szemérmetessége gerjedt fel szívében. Lélegzete zihált. Nagy kék szeme könnybe borult. Bódultan futott el. Fehér ruhája még felvillant a sötétlő bokrok között.

Barcza a ripacsos öreg nyárfához támasztotta mámoros homlokát. És a mitkezéből kiejtett ez az asszony, a verbéna illatos selyemkendőcskét százszor is megcsókolta.

Kezdődött a nyár. A virágok a délutáni hőségtől lankadtan zsugorodtak össze. Levél sem mozdult. Az égető hőségben lomhán szunnyadt minden. Csönd . . . Néha egy borjucska bődült szomoruan. Anyja után bögött. A riska tehén napközben a sziksós legelőn ropogtatja a perzselt füvet.

Barcza főhadnagy, ezen nap, mindjárt ebéd után átment Ormósékhoz. A pusztai mulatság óta nem igen forgolódott odaát; de most Ormós délutáni poharazásra hívta meg. Azonban valami féltett jószágában baj esett, azért váratlanul kikocsizott a tanyára.

Kata a kereveten himezgetett. A munka minduntalan kiesett kezéből. Vágya ébredt. Meleg szerelemről édes gondolatok. Aztán közbe, kimagyarázhatatlan, borzongó rémület . . . Ő reá gondolt, a ki az illatos nyárfa erdőben oly vakmerően, oly szenvedélyesen csókolta az ajkát. Ugy érezte, hogy valami ingerlő belső tűz bágyasztja. És lelki erejét megtöri a halálnál is erősebb vágy, a boldogtalan fiatal asszonyoknak ama vágyódása a szerelem után. Ez a szenvedély vakon sodorja az asszonyt.

A lakásban egész magára hagyták. A cselédség a cselédházba huzódott ki. Azok a maguk módja szerint élvezik a vasárnapi délutánt. Az ablak a kertre nyílt. Verbéna virágok, kövér teljes violák illatoztak onnét.

Elmerengett.

Csak azt vette észre, mikor a Barcza sarkantyuja megpendült mellette. Felriadt. Halkan felsikolytott.

— Barcza!... A főhadnagy úr! A szavát zavartan igazította ki. Felugrott. Érezte: remeg.

— Talán háborgatom ? kérdezte Barcza, de reszketett az ő hangja is. Ormós ur talán itthon sincsen ? . . . Neki sem fordult más okosabb kérdés a nyelvére.

— Kiment a tanyára, mondá Kata. És eleinte csak közömbös dolgokról beszélgettek, de következetlen beszédük elárulta belső titkos izgatottságukat.

. . . Csodás a vihar fensége. Még előbb vakítóan sugárzik a nap. De az ég alján felhő párázatok nyomulnak elő. Szeszélyes alaku felhők. Gyapjasok, mint a legelésző birkanyáj. Ámde perczek sem mulnak el, a szürke felhő nyáját letapossa egy vadabb falka. Ez már sötét és fekete. Oly haragosan gyüremlik fel, mintha megvadult óriási fekete bivalycsorda terülne szét az égi nagy lege-lőn. Ez a haragosan gyüremelő fekete folt már tajtékzik is. A cikázó villám a felhők fehér tajtékos habja.

Sötét felhők borulnak a nap végtelen égi pusztájára. Megdördülnek a felhők. Csattanást csattanás követ. Közbe rövid pilla-

natig tartó halálos csönd. Felszakadnak a felhők. Zubogva bugyborékol a szakadó víz. Ég és föld egybeolvad a sűrű sötét, nedves viharpárában. Rémes fény villan szerteszét. Sugárként lobban a villám. Reszket a kis virág.

A házrengető csattogásokra Kata, félénk gyermek módjára, reszketett. Barcza becsukta az ablaktáblákat. A villámszikrák lidérczlángként villogtak a szoba nagy álló tükreben.

Megbódultak mind a ketten. Kivül az elemek fékevesztett viharzása. Bent a gyöngé, ideges fehérasszony, a ki félt, a ki reszketett, a ki már sirdogált is . . .

Barcza főhadnagy halantéka is úgy lüktetett, mintha pörölylyel ütögették volna. A nő félve huzódott meg az alacsony selyem kerevet sarkában. Barczán végig rezdült valami kéjes, hatalmas, delejes erő. Odaborult az asszony elé. Magához huzta. Körülölelte karcsu derekát. Az asszony édes tehetetlenül engedett . . . Illatos selyem haja már szétbomlott. Lecsukta a szemét is . . .

— Dani . . ! esengett a fiatal asszony.

És ha épp villám lobbant, csak akkor verődött némi oszló fény a homályos szobába.

Azonban a vihar már csittult. Huzódott messzebb tájra. Tompa, halk dörrenések között adta ki haragos erejét. A szapora esőtől tócsák támadtak a virágágyakon. Üdén dagadtak a levelek. Balzsam és illat szűrődött keresztül a levegőn.

Ormos napalkonyatkor érkezett haza. Jókedvű volt. Megmentették a jószágot. Valami becses bikája forgott veszedelemben, aféle füstös, ránczos nyaku, orgona hangu pusztai bika, mely az állatok között király a magyar pusztán.

Miklós együtt jött a „némettel“, a mezősi állatorvossal. Szücs Kristóf, az állatorvos, voltaképpen semminemű atyafiságban sem áll a német náczióval, mert épp oly gyökeres magyar, mint akármelyik mezősi. Ámde mivel Mezösön a legelső hivatásos állatorvos egy német katona gyógykovács

volt, az ulánusoktól maradt vissza, azóta a mezősi urak „német” néven nevezték minden állatorvost.

Miklós észre sem vette, hogy a felesége mily ideges, zavart, az arcza mily változó. A szemhéja mily piros. Csak a vacsorát sürgette.

— Kata! Aztán szaporán azt a vacsorát. Ah! igaz! Majd el is felejtettem. A főhadnagy urat ma délutánra fekete kávéra hívtam. Volt itt?

Kata a régi faragványos pohárszékről szedegette a poharakat. E hirteten kérdés megzavarta, mintha tüzes vashoz ért volna. Kezéből kicsuszott a pohár. Miklós a csörgésre felemelkedett és eközben a függőlámpába vágta a fejét. Szitokra fakadt. Kata ijedten hajolt a pohár után. Lángolt az arcza. Eleinte nehéz az álarczoskodás. De midőn felegyenesedett, már a szokott halavány volt az arcza. Csak a hangja reszketett kissé.

— Igen! . . . Volt.

— Sajnálom, hogy nem talált itthon. Hanem hisz maga ugyis kimentett. Különben nem baj. Majd most áthivom vacsorára. Legalább hármásban játszunk egy kis gyöngéferblit, sugta az állatorvosnak . . . Magam megyek érte.

Kata tartóztatni akarta. Ugy érezte, hogy most nem bírná ki ezt a találkozást. Még nem szokta meg annyira a tettetést, midőn a lángoló szenvedélyt közönnyel leplezik az asszonyok.

— Nagyon egyszerű a vacsorám. Kata kereste a kitérőt. Aztán azt is tudja, hogy beteges vagyok.

— Ah, kérem! Katonának minden jó . . . Maga meg inkább lefekhetik, Miklós így daraboskodott. Látszott az arcán, hogy a „némettel“ a tanyán erősen forgatták a boroskancsót.

Kata elhallgatott, de lázas színe még az állatorvosnak is feltűnt. És míg Miklós odajárt, meg is kérdezte az asszonykától:

— Nagyságod talán beteg?

— Nem, kérem, felelte Kata rekedt hangon.

Miklós egyedül tért vissza. Berzenkedett. A főhadnagyt nem találta otthon. A huszár úgy mondta, hogy kilovagolt.

— Ki hallott már ilyet! Ebben a kései időben . . .

Az urak hamar megvacsoráltak. Kata szobájába tért. Ormós még felkisérté az állatorvost a nagy vendégfogadóba.

Sok idő múlva aludt el az asszony. Az álma zavaros volt. Halk, érthetetlen szavakat rebegett . . . Miklós hajnaltájban vetődött haza, de teljesen részegen. Mindamellet a feleségét nem zavarta fel, hanem motyogva kibotorkált a másik szobába. Kató a félig nyitott ajtón megértette minden szavát.

— Micsoda nyavalyás, beteges asszony . . . Debaldi hadnagy fenegyerek . . . Szeretem én is a kövérleányokat, a zsidóleányokat, motyogott Miklós, miközben ruhástól végig dőlt a széles bőrdíványon. Nem-sokára már tele tüdőből horkolt.

Klopák bácsi, csak így szólitotta mindenki.

Klopák bácsi kissé kétfelé fésülte fürtös hoszu szakállát. A szerencsétlen mexikói Miksa császár hordta így a szakállát. A gond nélkül, a dolog nélkül élő emberek pirosodnak így meg mint Klopák bácsi.

Klopák Boleszláv, klopawitzi és rakownitzi lovag, penzionált tengerésztiszt, házassága révén került ezen szüz magyar mezősi földre. Bizony a tengertől meglehetősen messzire került, mert a sik határban a kacsázó, szíkes, nádas tó a legnagyobb víz. Ennek a

vizében sok a piócza, de apróbb, ugynevezett: czigányhalat is fogdosnak belőle a parasztok. A paraszt barátja az ilyen mocsári csemegeének.

Mindazonáltal Klopák Boleszláv, bor mellett, gyakran maga előtt vélte az Adria, meg a földközi tenger haragos hullámain és a végtelen zöld Oczeánt . . . Micsoda boldog volt ilyenkor. A pipafüstös nagy vendéglői szoba levegőjében, mintha csak a hajószoba levegőjét szivta volna . . . Előadta a lisszai nap történetét. Thegethoff admirális az ágyuival miként pörkölte oldalba a talján hadihajókat. Miként kavargott a feneketlen örvény, a mikor a roncsokat a tenger sósvize temette el. Ez a sósviz! Ez a sóslevegő! Hektikás ember nem terem a hajófüdélzetén. Aczélként keményedik ott az izom.

Klopák bácsi néha hamiskásan kacsinzott. Tudnivaló, kerültek oly csintalan történetei is, melyekkel a felesége előtt nem dicsekedett soha. De jobb is hogy nem tudta az

asszony, hogy a tengerparton, Alexandriában vagy hol- volt egy palota . . . Olyan palota sehol. A ki abba beakart menni: előbb öt aranyat fizetett a portásnak. Hanem aztán persaszőnyegen, virágok között az ut a nagy aranyozott ajtós szalonba, melynek a falát számtalan kép ékesítette. Csupa női kép. Bársonyból, selyemből volt itt minden butor. A mi kép a falat díszítette, az a világ mindenfajta nemzetének a legszebb nőiről volt összeválogatva. A melyik szőke, barna, fekete, vagy vörös donna, így a portré után, a dzsentlemenek megtetszett, a pazarlivrés szerecsenszolga ahhoz vezette őt. Mert ennek a sok szép képnek az eleven mása mind bentlálaltatott ebben a varázspalotában. Aztán egyszer csak az illatos, virágos folyosón elmaradt a szerecsen szolga. És a dzsentlemen mögött becsukódott egy rejtett ajtó. Összehuzódott a nehéz selyem kárpit . . . A míg a lajtínánt szabadsága le nem telt, a míg az utolsó arany ki nem fogyott a zsebéből, ritka hagyta ott a varázspalotát.

Lovag Klopák Boleszláv ilyféle csintalan történetet számosat mondott. Ámde noha többféle világnyelven beszélt, a magyar nyelvet husz év alatt sem sajátította el. Ennyi idő óta élt a feleségével az ákácztvirágos magyarföldön. Mégis csak törte a nyelvet. Dadogott . . . Mődfellett büszkélkedett a borjunál is nagyobb kutyájával. A Czézár, a tigrishez hasonlatos tarka, sima állat, érdekes fogadásra is alkalmat szolgáltatott. Klopák és Debaldi hadnagy fogadtak. A hadnagynak meg három füstös, pisze orru, vicsori fogu, méregzacskó természetű kutyácskája volt. A Jack, Pluto, Lady. Három törpe rémkutya. Ezek, ha valamibe belecsimpaszkodtak, mint csak a pióczák.

Erre a négy kutyára fogadtak, hogy a három törpe kutya leveri a nagy óriás kutyát. Vagy két tuczat pezsgőbe állott a fogadás. A nagy vendégfogadóban történt a kutya-viadal.

— Hurráh Jack! Plutó! Lady! sivitotta a vékonyhangu Debaldi. Szinte belezöldült,

ugy biztatta a kutyáit. Azok mint a vaddarázs rohantak a Czézárra. Éhes piócza módon tapadtak az oldalába, fülébe. A nagy kutya fájdalmában felvonított. A tisztek és a többi urak tapsoltak.

— Brávó, Lady, biztatták a vérben forgó szemü, őrzült dühös kis szörnyet.

— No, Klopák bácsi, a Czézár mindjárt végrendelkezik, Bredow kadét kutyalkodott a lisszai veteránnal, noha az agara őt is rendkívül lekötötte. Ez a zsemlyeszínű szerencsétlen agár annyira megijedt, hogy az ablakon akart ugrani ki.

De már erre Klopák bácsi is megszólalt:

— Asz a ding! . . . Hotyis montnak csak? Szabat nekem is montni Czézárnak, hogy mars-mars! Rajtá! . . .

— Hogyne! feleltek a nézők.

Klopák csak egyet pisszentett. Egy-két szempillantás! A Lady már összeropogtatott bordával hörgött a földön. És a Plutó is vértől borítva repült a levegőbe. Eldöntetett

a fogadás. Mert Debaldi, hogy legalább Jackot megmentse, közbekiáltott:

— Halt! Elég! . . .

Ekkor ez a rettenetes nagy állat gazdája egy szavára lefeküdt a földre. Vérző sebét nyalogatta és fájdalmában nyifogott. Bredow kadét már parancsolta is a pezsgőket. Nosztitz, az elegáns báró, a mérges Debaldit ölelte derekon. Keringőzött vele. Nevetve dudolta a fülébe a „Koldus diák” egyik pajzán, kedves melódiáját.

Mir ist manches schon passirt,
Aber so Etwas noch nicht . . .

A véres csatatér helyét hamar feltisztították. Elszállították a kutyákat, még pedig a bajnokilag pusztult Ladyt már holtan. Megkezdődött a pezsgőzés. Bredow mindenáron Duminyt akart. Azonban a vendéglős csupán Litke-pezsgővel szolgálhatott. Más hiányában megelégedtek ezzel is. Utóvégre egripiros borral a magyar pezsgő sem meg-

vetendő. Legalább a tapasztalt Klopák Boleszláv így vélekedett.

Ebbe a viharos társaságba vetődött később Ormós Miklós Szücs Kristóf mezősi némettel. Nagy riadalommal fogadták őket.

Ormósék is az asztalhoz ültek. Azonban a barnaszemű kövér pinczérleány miatt Miklós majd összezördült a kadéttal. A részeg kadét féltette a leányt; mikor pedig a kadét már a pezsgős üvegre is reátette a kezét, Miklós csak ennyit mondott:

— Szóltál valamit, pajtás? És hogy az asztal hegyes sarkát megmarkolta, letört az. A kadét elbocsátatta a pezsgős üveg nyakát. A szóváltás tréfaként enyészett el. A berugott kadét a Besgyány Tóni nyakára szorult.

Másnap Ormós kábultan ébredt fel a diványon. Másra nem is emlékezett vissza, mint a Debaldi hadnagy szavára, a ki részeg fővel sokat összevissza beszélt valamiféle kövér zsidólányról.

Még a nyár Kata boldogságát érlelte. A magyar puszták, a magyar tanyák ilyenkor benépesülnek. Az utszéli napraforgó virágra ugyan por tapad, hanem a kalász annál büszkébben emelgeti tömör, aranyos fejét. A fürj a kalászok hűvös tövében fészkel kotlóstól, ugyanigy a nyul.

Aztán egyszer nóta hallatszik. Napsütött arczu magyarok, férfiak és nők táboroznak le a kalász tenger szélén. A vízzel tele facsobánt beássák az árok oldalába. Kezdődik az aratás.

A mezősi magyar ilyenkor hódol a föld-

jének, melynél fenségesebb valamit nem ösmer. Hisz ennek a selymes pázsitja fejedelmi böleső, kövér rögei között áldott a siri ágy. Nótától zeng a széles határ. A suhogó kaszás takarók, mint a katonákat, sorakoztatják a buzaföld keresztjeit. Micsoda az öröm, ha néha valamelyik nyulfiát nyomott le a friss tarlóban.

Ormós Miklós, mezősi szokás szerint, ezt az időt teljesen a pusztán tölti. Domboru melle kidagad ilyenkor. Messziről látszik egy magános nyárfa, az ő mesgyéjén áldogál még az. A délibáb körülölelgeti . . . Hatalmas karján az erek dagadoznak. A gazda boldogságához, a gazda büszkeségéhez nincsen fogható. Mindig a ménes legszebb csikaja az övé. Azok a kolompos fehér ökrök sem az utolsók. Hát még mikor az a füstös nyaku bika a föld porába meríti a szarvát és felbődül, mint egy keletkező égi háboru dörgése . . . A gazda dicsőségét orgonálja még ez a jószág is. Lent a pázsitos legelőn a juhász furulyál. És a hol az a nádas viz

hullámszik, lopva megpihen ott még a daru-
madár is. — Ekkora szép a mezősi határ. Ehez
a földhöz fogható nincsen. Barna arczu, szép
magyar férfi kaszája peng itt. Barnult arczu,
szép magyar leány nótája zeng itt . . . Mik-
lós szerelmes ebbe a földbe. Bódul ettől a
virágillattól. Ujra éled mindig ennek a kövér
magyar földnek a látásától, melynek az őri-
zésében, melynek a művelésében Miklós és
a mezősi kurta nemesek első vitézek.

Miklós, a durva Miklós ilyenkor költő,
ilyenkor nemzeti hős. Ő csak szeretetből
teszi ezt, de izmos karjával neki-neki akasztja
az ekét a tarlóföldnek, a melyről a súlyos
fejü kölest alighogy lehordták . . . A szabad
természet, a virágok, a füvek, a föld illata
lengedez mindenfelől. Hát hogyanne bódulna
meg Miklós itt? Szerelmesen, büszkén, hogyanne
tapodná ezt a nagy erős földet! Miklós ad
kenyeret a katonának. Miklós ajándékoz kin-
cset a király aranyos pompájához. Miklós a
domboru mellét hogy ne feszitené ki, hisz
övé a föld, hisz ő az első ember itt.

Miklós tehát a nyári időt a pusztán tölti. Ott az ő nagy csizmáját megbecsülik. A lompos fehér kutya is hűségesen törlészkedik hozzá. Felejt ő ilyenkor mindent. Hogyne felejtene hát az ő vékony, beteges szalondáma feleségét, ki sem kenyeret nem dagaszt, sem száraz tésztát nem gyur neki . . . Ahhoz marok kéne. Ahhoz izom kéne . . .

Ez a nyár Katónak is megérlelte a titkos boldogságát. Mig Miklós a puszta porondját tapodta, addig ők Barcza főhadnagygyal sokszor, édesen találkoztak. Kata azonban közbe-közbe köhögött. Olykor lelkifurdalások is gyötörték. A városban csak a por, csak a por jelezi a nyarat.

A nyár elmult.
Miklós sulyos piros buzával hordatta tele a magtárt. És az öreg Kraft mester, a bőrkötős, simléderes selyemsipkás morva származásu vén bogár mester már abroncsolta a hordókat a közelgő szüretre.

Ebben az esztendőben minden gyümölcsét buján tárta fel a mezősi magyarföld. Az életkedvtől csakugy ragyogtak a piros magyar orczák. A Mari nénik szava szerint oly gazdag, fizetős esztendő volt ez, még a tyuk is párosával tojta a tojást.

A Miklós délezeg termete még hatal-

masabban kiegyenesedett, megizmosodott. Nem úgy Kata. A nyár lefonnyasztotta minden boldogságát, az életerejét.

Egy nyári táncmulatság alkalmával hült ki. Valami sósfürdői mulatságon sokáig keringőzött Barczával. Az édes keringő után, hevülve, fagylaltot evett. És az idáig lappangó sorvasztó láz most már nyíltan megtámadta gyöngé szervezetét.

Eleinte ritkán és lopva köhécselt. Aztán mind sürűbben, élesebben. Szeme beesett, vékonyodott, fehéredett gyöngé termete. Ezen időközben még Barcza főhadnagyot is elrendelték Mezősről. A brigadéros mellé hívták be szolgálatra.

— Nem látom többé soha, sohajtotta Kata, valami bús előérzettől lehangoltan, midőn a főhadnagy közölte vele a távozását.

Barcza elérzékenyült. Százszor is megcsókolta a Kata kis, vékony, erezett kezét. Biztató szavakat rebegett és férfi szokás szerint: hő fogadásokat is. Ugy lehet igazán

érezte, mit e kis gyöngye asszonykának sugdosott.

— Nem látom soha többé, sóhajtotta Kata. Barcza leverten utazott el a kurta nemesek földjéről. Kata azonban az ő életében csak egy kellemes, drága virág volt, de Katának ő volt mindene.

A sorsával elégedetlen, lelkileg is gyötördő beteg asszonyka helyzete egyre súlyosbodott. Már a délvidékre akarták küldeni, mert esősre változott a késő ősz. Maga is vágyódott oda. De az utra mégsem szánta reá magát. Édesen izgatta a reménység, hogy Barcza majd jön, még visszajön . . . Nélküle délen is puszta lett volna minden. És oly iszonyatos az a sok köhögős beteg, mely erővel, görcsösen kapaszkodik az életfájához.

Ha szemét behunyta, így is kék ég mosolygott reá. Gondolt, az együtt töltött nyári délutánokra, estékre. Ruhájának verbéna illatát úgy szerette ő . . . Látott virágos mezőt. A virágillatos szepesi völgyet, melyen tiszta patak szalad keresztül, áztat-

ván a fűvek hullámozó szálait . . . Eszébe jutott süldő leánykora. Piros fejkendős tót leányok, dalolva, gyűjtögették az ezer virágtól illatos széna rendet. A tótlegények is dudolták a nótát. Olyan busongós, olyan siró a tótságnak a nótája, mint mikor havas fenyüerdőben méla szélsuhogás támad . . . Idelent meg a szülő alföldön oly poros, oly kövér, oly fekete és végtelen sima minden. Az emberek is pirosak, kevélyek. És minde nekfölött a földhöz, a poros földhöz ragaszkodnak.

Kató így álmodozott . . .

A könyv is, mit előbb olvasott, nagyon elszomorította. Nem is tudja, honnét került a kezébe ez a kopott könyv. Azon könyv volt ez, melyben a kaméliás Margit szomorú történetével foglalkozik az író.

Elgondolkozott.

Folydogál a víz. Az emberek sorsa olyan egyforma. És hol a Tisza kiönt, halavány fiatal asszonyok kerülnek ezen a kövér földön is. Lám a vadmadár, mely a nádas-

ból száll fel, mindig megtalálja az igazi párját. Igen! a vadmadár. Pedig rengeteg tenger a nádas. Suhog annak minden levele.

A vadmadár! A vadmadár! Némely asszonynak a sorsa szomorubb. Ez a könyv is szomoru írás . . .

Köhintett. Addig köhögött, piros vérfolt borította be a zsebkendőjét . . . Éjszaka az ablakon hallatszott a vadludak hangos gágogása. A vándor madár falkák most húzódtak délfelé. Ott a tópartján a sárga liljom még leghamvasabb pompájában nyitogat. Katónak, ilyenkor, sűrűn szívébe szűrődött a fájdalom. A mellét másforma fájdalom szúrta. A feje úgy elnehezedett. Kétségek gyötörték és lelki vádakat. Életét hibázta el. Talán boldogabban is élt volna, ha a nagy gyöpös udvarban otthon marad és meztláb szaladgál a libák után, miként annakidején anyja is, nagyanyja is szaladgáltak . . . Ekkor talán a Miklós poros, barna, óriás alakját is megérti és a magyarföld bűbája bebalzsamozza az ő beteg szívét is. . .

De az éjszaka költöző vadludak, mintha
őket hivogatnák . . . Elérzékenyült. Sirva rejtette arcát a párnára. Egyedül. Egyedül az éjszakában. Senkitől meg nem értve. A vadmadár boldogabb.

17.

Ezóta hónapok, évek multak. Kata meghalt. Katát eltemették. Sirján minden nyáron kivirit a tüzesliljom. A szegény kinevelt asszonyt nem igen emlegeti senki.

Miklós ugyan egyszer, jóval a temetés után, széjjel ütötte az elhunyt asszonyka filigrán varró asztalkáját. Unalmas délután akadt kezébe az ódon asztalka kulcsa. A nagyobb íróasztalban valamelyik béres bérlevele után keresgetett, eközben került kezébe az eltévelyedett kis kulcsesomó, melyet a boldogult felesége hiába kerestetett még az utolsó napjaiban is. Miklós gondolta, hogy

vége egyszer betekint az asszonyka féltve őrizgetett asztalkájába. Hervadt virágokat, fényképet és selyemszalaggal körülkötött leveleket talált az egyik rejtett fiókocskában. A fénykép Barcza főhadnagyot ábrázolta, a ki nemrégiben a bécsi nagy akadályversenyen nyakát törte . . . A levelek is ugyancsak őtőle származtak. Miklós ezen édes, illatos, szerelmes levelekből nyíltan kiolvasta a bűnös viszonyt. Ekkor aczélöklével úgy megütötte a gyöngé, finom asztalkát, hogy menten darabokra hullott. És a szerelmesek bűnös leveleit tűzbe dobta.

A piros huszárszázad is elkerült Mezős-ről. Akkor tájt úgy beszéltek, hogy Debaldi hadnagy után szökött el a szent zsidó fekete haju leánya . . . Azonban Bredow kadét még visszatért Mezősre. Mint hadnagy kilépett a fényes szolgálatból és beállott a földmivelő mezősi urak szürke sorába. A hegyes orru Besgyány Tóni hugát vette nőül. Az Ersuska, a gazdagabb fajta Besgyány ágból való volt . . . Azóta a nyalka huszártiszt szánt,

vet, boronál. Együtt vadászgat a darabos Ormós Miklóssal, kinek a kevélysége átragadt a kis huszárra is.

Miklóssal már komaságba is kerültek. Miklós másodszor is megnősült. A piros, selymes arczu Hirtelendy Erzsit vette el. Ezuttal is Móni Döme volt a kérője, a pogácsa orru Döme bácsi. Ő váltig azon sopánkodott most, hogy előbb is miért nem Hirtelendyékhez kopogtattak be a leánykérőkendőért. Megjegyzendő, hogy Hirtelendyék azóta, valami magtalan nagybátyjokról, sok földet örököltek. Miklós azért elvéhez megint hiven házasodott . . . Mert a föld az első. A föld a vár. Az eke a mi fegyverünk. És minden elvesztett barázdával az ősi hatalmát veszíti a magyar.

A kié a föld, azé az ország, ennek a nemzetalkotó elvnek a szent, a mély igazságát a mezősi kurta nemesek ösztönszerűen érzik. Ma Bredow kadét is így gondolkozik és gyönyörűség, miként csapásol a hajnali csatákban a béresek után.

Felszakad a kövér föld. Minden barázda egy bástya. Micsoda hatalmas barázdák ezek. Micsoda hatalmas bástyák ezek. Midőn Ormós Miklós a nehéz csizmás parlagi óriás csupa szeretetből, csupa szenvedélyből, aczéltarkájával beleveti az ekét az áldott magyar földbe . . .

Ez a darabos, ez az aczélizmu, barna arczu, kemény hangu, zsíros csizmás, foltozott kabátu óriás, az igénytelen kurta nemes, a széles vállu Miklós az igazi magyar. Magyar fajunknak a fentartója. Magyar hatalmunknak az első őriző vitéze ma, sőt még a reménytelenül szürke jövőben is. A hajnal még alig dereng. Piros biboros fény alig rezeg. Ő már az áldott barázdákat taposgatja. Együtt füttyörészget a pacsirtával.

OSZK

CSZK

Central Scientific Library